

**UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA**

DIPLOMSKO DELO

EVA KOPRIVA

**UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA**

DIPLOMSKO DELO
REGIONALNI RAZVOJNI PROGRAM
ZGORNJESAVSKE DOLINE

Ljubljana, junij 2002

EVA KOPRIVA

IZJAVA

Študent/ka _____ izjavljam, da sem avtor/ica tega
diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom

_____, in dovolim objavo diplomskega
dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne _____ .

Podpis:

KAZALO

1. UVOD	1
2. REGIONALNA POLITIKA	2
2.1. OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV	2
2.2. MOTIVI REGIONALNE POLITIKE.....	3
2.3. NOSILCI REGIONALNE POLITIKE	5
2.4. INSTRUMENTI REGIONALNE POLITIKE	5
2.5. CILJI REGIONALNE POLITIKE.....	6
2.6. NAČELA REGIONALNE POLITIKE.....	6
2.7. TRADICIONALNA IN NOVA REGIONALNA POLITIKA.....	7
3. REGIONALNI RAZVOJ V SLOVENIJI	9
3.1. ZGODOVINA REGIONALNEGA RAZVOJA V SLOVENIJI.....	9
3.2. REGIONALNI RAZVOJNI PROGRAM	10
4. REGIONALNI RAZVOJNI PROGRAM ZGORNJESAVSKE DOLINE	12
4.1. PREDSTAVITEV ZGORNJESAVSKE DOLINE.....	12
4.2. VIZIJA ZGORNJESAVSKE DOLINE	13
4.3. STRATEŠKI CILJ ZGORNJESAVSKE DOLINE.....	13
4.4. PRIČAKOVANI UČINEK RAZVOJNEGA PROGRAMA ZGORNJESAVSKE DOLINE NA TRENUTNO STANJE	13
4.5. TURIZEM V ZGORNJESAVSKI DOLINI.....	14
4.5.1. Stanje na področju turizma.....	14
4.5.2. SWOT analiza za področje turizma	20
4.5.3. Oblikovanje ciljev	22
4.5.4. Kazalci in aktivnosti za doseg ciljev.....	24
4.6. KMETIJSTVO, PODEŽELJE IN OKOLJE V ZGORNJESAVSKI DOLINI.....	27
4.6.1. Stanje na področju kmetijstva, podeželja in okolja	27
4.6.2. SWOT analiza za področje kmetijstva, podeželja in okolja.....	28
4.6.3. Oblikovanje ciljev.....	29
4.6.4. Kazalci in aktivnosti za doseg ciljev.....	30
4.7. GOSPODARSTVO IN ČLOVEŠKI VIRI V ZGORNJESAVSKI DOLINI.....	32
4.7.1. Stanje na področju gospodarstva in človeških virov	32
4.7.2. SWOT analiza za področje gospodarstva in človeških virov	33
4.7.3. Oblikovanje ciljev.....	34
4.7.4. Kazalci in aktivnosti za doseg ciljev.....	34
5. SKLEP	35
6. LITERATURA:	37
7. VIRI:	38

1. UVOD

Diplomsko delo obravnava regionalni razvoj občine Kranjska Gora oziroma Zgornjesavske doline. Uresničeni regionalni razvojni programi so zelo pomembni za razvoj celotne Slovenije, saj je razvoj države odvisen od razvoja regij, ki jo sestavljajo. Vse regije v državi se morajo enakomerno razvijati predvsem iz političnih, socialnih in ekonomskih razlogov.

Namen diplomskega dela je na podlagi SWOT analize stanja določiti razvoj občine po posameznih področjih. Vsaka občina mora sodelovati pri pripravi regionalnih razvojnih programov, saj razvoj regij poteka le z načrtovanjem, sodelovanjem in uresnitvijo razvojnih programov.

V prvem poglavju je opredeljena regionalna politika. Našteti so osnovni pojmi, potrebni za razumevanje regionalnega razvoja. Sledijo motivi, nosilci, instrumenti, cilji in načela regionalne politike.

Zgodovina regionalnega razvoja v Sloveniji sega v leto 1971, ko je bil sprejet prvi Zakon o ukrepih za pospeševanje razvoja manj razvitih območij. Po letu 1991 je bila regionalna politika potisnjena v ozadje in razlike med regijami so se hitro povečevale do leta 1999, ko je bil sprejet Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja. Zakon med drugim določa pripravo regionalnih razvojnih programov in njihovo vsebino.

Tretji vsebinski sklop opisuje regionalni razvojni program občine Kranjska Gora. Na kratko je predstavljena občina, načrtana je njena vizija v prihodnosti, določena sta strateški cilj in pričakovani učinek razvojnega programa na trenutno stanje. Sledijo glavna področja razvoja: turizem, podeželje, kmetijstvo in varstvo okolja ter gospodarstvo in človeški viri.

Turizem predstavlja glavno dejavnost občine, zato je opisan najbolj podrobno in obsežno. Proučevanemu stanju in SWOT analizi sledijo cilji, ki se skladajo s Strategijo slovenskega turizma 2002 – 2006. Približevanje ciljem in doseganje le teh omogočajo določene aktivnosti, finančna sredstva in nosilci projektov.

Regionalni razvoj občine Kranjska Gora se bo pokazal v boljši kakovosti življenja in višjem življenjskem standardu ljudi, ki živijo na tem območju.

2. REGIONALNA POLITIKA

2.1. OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV

Začela bom s splošnim pogledom na regijo in regionalno politiko (Kavaš, Strmšnik, Pečar, 2000, str. 87):

Regija je teritorialna enota s skupnimi gospodarskimi, geografsko-prometnimi ter zgodovinsko-kulturnimi pogoji in tradicijami. Navadno je to gravitacijsko polje njenega največjega urbanega središča. Regije so lahko splošne (multifunkcijske) »politične« (upravne) enote, lahko pa so le specializirane funkcionalne (teritorialne) enote, ki služijo regionalnemu razvoju območja.

Za pojem regionalna politika v literaturi ni enotne opredelitve. Definicije se razlikujejo v odvisnosti od teoretičnega gledanja posameznega avtorja na problematiko regionalnega razvoja in od prakse regionalne politike v posameznih državah. Enciklopedija Slovenije definira **regionalno politiko** kot:

- del splošne gospodarske, razvojne in strukturne politike, ki se izrecno nanaša na prostorsko (teritorialno) porazdelitev dejavnosti;
- ukrepe za zmanjšanje razlik v življenjskih in delovnih pogojih med posameznimi regijami v državi;
- državno pomoč regijam s posebnimi razvojnimi problemi;
- regionalno politiko, ki je vgrajena tudi v druge gospodarske politike (industrijsko, kmetijsko, zaposlitveno, transportno, ...) kot »regionalni« vidik razvoja ali regionalizacija ciljev, ki si jih zastavlja gospodarska politika.

V nadaljevanju bom pojasnila še nekaj pojmov, ki se navezujejo na regionalno politiko (Gulič, Praper, 2000, str. 134):

Razvoj je celovit in večdimenzionalen proces družbenih sprememb, v katerem se preobrazata značaj in struktura gospodarstva ter družbe. Ta proces spodbuja oblikovanje aktivnega, ustvarjalnega in inovativnega odnosa razvojnih subjektov do preteklosti, sedanjosti ter predvsem do prihodnosti. Procesi družbenih sprememb vodijo k trajnostnejši izrabi razpoložljivih razvojnih potencialov, zviševanju kakovosti življenja vseh članov družbe, zmanjševanju odvisnosti ter izboljšanju razpoznavnosti in avtonomnosti družbe na globalni ravni.

Regionalni razvoj je proces družbenih sprememb, ki je v krajšem časovnem obdobju usmerjen v zmanjševanje, v daljšem pa v odpravljanje razlik v stopnji razvitosti regij ter obenem razlik v kakovosti življenja njihovih prebivalcev. V tem procesu razvojni subjekti s premagovanjem ovir za kakovostno izrabo razvojnih potencialov ter s spodbujanjem

samoiniciativnosti in samorazvoja regij ustvarjajo pogoje za učinkovit ter skladen razvoj gospodarstva in družbe kot celote ter njenih posameznih delov. Obenem pa zmanjšuje obseg medsebojne odvisnosti razvoja bolj in manj razvitih regij.

Politika določene nadregionalne skupnosti, na primer države, ki zasleduje cilj odpravljanje regionalnih neenakosti ter ohranjanje in poudarjanje regionalnih posebnosti, je **regionalna razvojna politika** in deluje v smeri bolj enakomernejšega regionalnega, zlasti gospodarskega razvoja (Čampa, 1999, str. 3).

Regionalni razvojni program je temeljni programski in izvedbeni dokument na regionalni ravni in vsebuje razvojne prednosti regije, finančno ovrednotene programe, podprograme in projekte za posamezna področja regije (Pečar, Farič, 2001, str. 12). Hkrati je osnovni gradnik spodbujanja skladnega regionalnega razvoja in podaja analizo stanja v regiji ter na temelju ugotovljenih »prednosti« in »slabosti« regije določi razvojne prioritete in aktivnosti s ciljem, da se odpravijo razvojni zaostanki.

Regionalna strukturna politika so razvojne aktivnosti, programi in *ukrepi* države, lokalnih skupnosti in drugih *nosilcev* organiziranih interesov na regionalni ravni, za doseganje razvojnih *ciljev*, ob upoštevanju skladnega regionalnega razvoja (Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja, Uradni list RS št. 60/1999, str. 7675).

Če povzamem, je regionalna strukturna politika splet regionalno usmerjenih ciljev, ki jih poskušajo doseči nosilci regionalne politike z ukrepi oziroma instrumenti -ti temeljijo na določenih načelih. Zato bom na kratko opisala motive, nosilce, instrumente, cilje in načela regionalne politike.

2.2. MOTIVI REGIONALNE POLITIKE

Najpomembnejša sta dva motiva regionalne politike:

- a) ekonomski motiv
- b) socialni motiv

a) **Ekonomski motiv** izhaja iz dejstva, da imajo gospodarske razlike med regijami - z vidika učinkovitosti - škodljive posledice za narodno gospodarstvo. Za odpravljanje posledic neučinkovitega delovanja tržnega mehanizma (problem aglomeracij – področja prevelike koncentracije gospodarskih aktivnosti, nepopolna izkoriščenost produkcijskih faktorjev, predvsem dela, zagotavljanje javne infrastrukture) so potrebni ukrepi države. S pomočjo regionalne politike se doseže rast celotnega narodnega gospodarstva.

Negativne ekonomske posledice razlik v razvitosti med regijami so (Armstrong, Taylor, 1993, str. 175-176):

- **Povečana stopnja brezposelnosti**

Zaradi geografskega neskladja med ponudbo in povpraševanjem po delovni sili med regijami nastajajo razlike v stopnjah brezposelnosti. Trajno zmanjšanje nezaposlenosti v regijah s tradicionalno visokimi stopnjami brezposelnosti bi bilo ugodno za celotno državo, saj bi se na ta način zmanjšala splošna stopnja brezposelnosti, povrh vsega pa bi delavci, ki so bili prej nezaposleni, ustvarjali lasten prihodek, namesto da bi bili vzdrževani z denarjem davkoplačevalcev.

- **inflacijski pritiski**

V primeru konjunktura se v regijah z nizkimi stopnjami brezposelnosti pojavijo inflacijski pritiski. Hitra rast povpraševanja v državi namreč poveča povpraševanje po kvalificirani delovni sili, posledica tega pa je inflacija plač, ker podjetja v regijah, kjer je brezposelnost nizka, povečujejo plače, da bi privabila nove delavce in obdržala obstoječe. To povečanje plač se preko podružnic podjetij prenese tudi na druge regije. Država mora v teh primerih poskrbeti za odpravo ovir za preseljevanje delovne sile ali pa za preusmeritev povpraševanja po delovni sili iz regij, kjer je primanjkuje, v regije, kjer je dovolj.

- **neoptimalni izkoristek gospodarske infrastrukture**

V hitro razvijajočih se urbanih območjih prihaja do prekomerne uporabe cest, šol, bolnic, stanovanjskih zgradb in drugih objektov, kar v končni fazi povzroči prenaseljenost in onesnaženje. Regionalna politika naj bi v tem primeru poskušala povečati gospodarsko rast v manj razvitih regijah in s tem upočasniti selitev delavcev ter družin v razvitejše regije in hkrati zmanjšati pritiske na infrastrukturo.

b) **Socialni motiv** izhaja iz spoznanja, da tržni mehanizem ni sposoben zagotoviti uravnoteženega regionalnega razvoja s približno enakimi dohodkovnimi in življenjskimi pogoji na celotnem območju. Cilj regionalne politike v državi, ki si je kot pomemben cilj postavila socialno pravičnost (to pa je pomemben cilj večine sodobnih družb), je ublažiti posledice tržnega gospodarstva, odpravljanje medregionalnih razlik in doseganje podobnih življenjskih pogojev, kar krepi pripadnost državi.

V novejši literaturi se pojavlja še **ekološki motiv** regionalne politike. Prosto delovanje tržnega mehanizma v pogojih nepopolne konkurence povzroča nastanek območij velike koncentracije gospodarskih aktivnosti, ta pa vrsto negativnih posledic na naravno okolje. Gre predvsem za hrup, onesnaženost vode, zemlje in zraka. Večja ekološka naravnost v povezavi z regionalno politiko se kaže na dva načina (Maier, Tödling, 1997, str. 173):

- ekološki cilji predstavljajo okvire za regionalni razvoj;

- izbrane strategije regionalnega razvoja in način njihovega izvajanja (npr. vrsta javnih investicijskih projektov na področju prometa, energetike, itd.) imajo pomembne neposredne in posredne učinke na okolje.

Zato je ocena vplivov regionalne strukturne politike na okolje leta 1993 z reformo regionalne strukturne politike EU postala obvezni sestavni del državnih in regionalnih razvojnih planov.

2.3. NOSILCI REGIONALNE POLITIKE

Regionalna politika ima svoje nosilce. To so vsi akterji, ki imajo politično ali ekonomsko moč vplivanja na regionalno politične odločitve oziroma imajo interes za razvoj regije oziroma območja. Mednje sodijo vlada, politične stranke, lokalne skupnosti in zasebni akterji (od podjetij, zasebnih združenj, organizacij do angažiranih posameznikov).

V Sloveniji so nosilci regionalne strukturne politike Svet za strukturno politiko, Agencija za regionalni razvoj, Sklad za regionalni razvoj in ohranjanje poseljenosti slovenskega podeželja in regionalne razvojne agencije. Nosilci regionalne strukturne politike pa so še ministrstva, ki dodeljujejo spodbude, pomembne za regionalni razvoj.

2.4. INSTRUMENTI REGIONALNE POLITIKE

Regionalna politika v tržnem gospodarstvu se izvaja s pomočjo različnih instrumentov. Eno izmed številnih možnih kvalifikacij instrumentov regionalne (razvojne) politike ponuja Senjur (1993, str. 414 – 415):

- Podpore (subvencije)* podjetjem so lahko usmerjene v kapital. V takem primeru gre za privabljanje kapitalno intenzivnih dejavnosti, ki širijo tehnični napredek. Lahko pa so usmerjene v delo in naj bi pomagale ustvarjati delovna mesta v manj razvitih področjih, ki boleajo za visokimi stopnjami brezposelnosti (take podpore so v regionalnem subvencioniranju redkejše). Obe podvrsti sta lahko usmerjeni v določene dejavnosti ali lokacije ter se pojavljata tudi v obliki davčnih olajšav.
- Politika javnih izdatkov* vključuje:
 - kratkoročno prostorsko diskriminatorne izdatke,
 - dolgoročne infrastrukturne izdatke in
 - regionalno diskriminacijo pri odločitvah o izdatkih državnih agencij in javnih podjetij.
- Direktne kontrole* se uporabljajo predvsem na področju ekološko občutljivih dejavnosti. Z njimi se dovoljuje ali preprečuje umestitev gospodarskih dejavnosti na določenih lokacijah.

d) *Ukrepi za spodbujanje regionalne mobilnosti produkcijskih faktorjev in blaga* odpravljajo ovire pretoka kapitala in delovne sile ter blaga. Mednje štejemo:

- izboljšanje informacij o možnostih zaposlitve ter investiranja,
- subvencije izobraževanju in prekvalifikaciji za povečanje nagnjenosti in možnosti za migracijo ter
- subvencije posameznikom za potovanja in naselitev.

e) *Implicitna regionalna politika* predstavlja upoštevanje regionalnih posledic ukrepov nacionalne ekonomske politike.

2.5. CILJI REGIONALNE POLITIKE

Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja navaja pet ciljev:

- a) spodbujati uravnoteženi gospodarski, socialni in prostorski vidik razvoja;
- b) zmanjševati razlike v gospodarski razvitosti in pri življenjskih možnostih med regijami, s poudarkom na celostnem pristopu k razvoju podeželja;
- c) preprečevati nastajanje novih območij z večjimi razvojnimi problemi;
- d) ohranjati poseljenost na celotnem ozemlju Republike Slovenije, ob upoštevanju policentričnega sistema poselitve;
- e) pospeševati razvoj okolju prijaznega gospodarstva in varovanja naravnih dobrin, naravne in kulturne dediščine ter drugega javnega dobra.

2.6. NAČELA REGIONALNE POLITIKE

Spodbujanje skladnega regionalnega razvoja izhaja iz načel (Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja, Uradni list RS, št. 60/1999):

- a) celovitosti izvajanja regionalne strukturne politike na celotnem ozemlju Republike Slovenije;
- b) partnerstva v obliki sodelovanja med državo in lokalnimi skupnostmi ter sodelovanja javnega in zasebnega sektorja;
- c) usklajevanja med posameznimi državnimi resorji in lokalnimi skupnostmi pri načrtovanju spodbud za skladni regionalni razvoj v okviru državnega proračuna;
- d) subsidiarnosti, ki pri pripravi, izvajanju, nadzoru in vrednotenju programov določa, da višja teritorialna raven opravlja le tiste naloge, ki jih ne morejo učinkovito opraviti nižje ravni;

- e) programskega usmerjanja razvojnih spodbud za namene, utemeljene v usklajenih regionalnih razvojnih programih in projektih;
- f) vrednotenja učinkov razvojnih spodbud z nadzorom zakonitosti postopkov njihovega dodeljevanja in trošenja ter ugotavljanja njihove uspešnosti po primerljivih evropskih statističnih metodah;
- g) sofinanciranja skladnega regionalnega razvoja iz občinskih proračunov, državnega proračuna, zasebnih in drugih virov.

2.7. TRADICIONALNA IN NOVA REGIONALNA POLITIKA

Spodbujanje skladnega regionalnega razvoja je pomembna prioriteta nacionalnih razvojnih programov. Države so namenjale veliko sredstev za neposredno pomoč gospodarsko manj razvitim regijam, kar pa ni pripomoglo k hitrejšemu regionalnemu razvoju. Regionalne razlike so se večale. Značilni so primeri manj razvitih ruralnih območij, kjer je gospodarska struktura tradicionalno stagnantna, ekonomska in socialna vitalnost pa bistveno nižji kot v urbanih območjih. Drugi primer so tradicionalna industrijska območja, ki v pogojih vse večje globalizacije gospodarstva in spremenjenih dejavnikov rasti izgublajo razvojno moč. Ugotovimo lahko, da nekdanji optimistični scenarij planskega razvoja regij, z obsežno pomočjo države manj razvitim območjem ter pričakovanim pritokom kapitala od drugod, ne prinaša zelenih rezultatov.

S pojavom pomembnosti industrije v zadnjem desetletju se je celovito spremenil pristop k spodbujanju regionalnega razvoja in s tem se je oblikovala nova regionalna politika. V sodobnem svetu je namreč čedalje pomembnejša fleksibilnost, ki se kaže tako v fleksibilni proizvodnji manjših serij, kot tudi v visoko izobraženi in hitro prilagodljivi delovni sili. Prodajalci niso več osredotočeni na fizično infrastrukturo (surovine, poceni delovno silo in energijo), temveč je postala ključnega pomena intelektualna infrastruktura (izobražena delovna sila, izobraževalne institucije, podjetniško okolje) (Glas, 1997, str. 2).

Država zaradi kompleksnosti regionalnih problemov ne more poseči v razvoj vsake regije oziroma lokalne skupnosti. Razvoj regij tako postaja vse bolj odvisen od njihovih lastnih razvojnih pobud. Osnutek razvoja, zasnovan na lastnih virih in primerjalnih prednostih regije, ter dopolnjen z ukrepi za pritegovanje novih podjetij in investicij v regijo, je endogeni razvoj. Vsaka regija prevzema odgovornost za lasten razvoj. Naloga države je v tem osnutku usmerjena na ustvarjanje splošnih pogojev razvoja in se kaže v makroekonomski stabilnosti, na regionalni ravni pa predvsem na vzpodbujanje regionalnih in lokalnih razvojnih iniciativ (Farič, 1999, str. 35). Z ukrepi regionalne politike država ne sme umetno podpirati neuspešnih podjetij ali območij, ampak mora podpirati nove podjetnike in nove ideje, ki bodo sposobne dolgoročno spremeniti krizno družbeno-ekonomsko strukturo v zdravo strukturo gospodarstva (Kukar, 1994, str. 12).

Tabela 1: Razlike med tradicionalno in novo regionalno politiko

	TRADICIONALNA REGIONALNA POLITIKA	NOVA REGIONALNA POLITIKA
PROBLEMI	<ul style="list-style-type: none"> • pomanjkanje kapitala, • pomanjkanje kvalificirane delovne sile, • nerazvita infrastruktura 	<ul style="list-style-type: none"> • pomanjkanje podjetniške iniciative, inovacij, specifičnih znanj, strateških povezav (domaćih in mednarodnih), • nerazvita infrastruktura
CILJI	<ul style="list-style-type: none"> • zagotoviti cenovno konkurenčnost, • zmanjšati proizvodne stroške 	<ul style="list-style-type: none"> • zmanjšati stroške prilagajanja, • zmanjšati transakcijske stroške (pomoč pri iskanju tržišč, povezav, marketing)
INSTRUMENTI	<ul style="list-style-type: none"> • subvencije podjetjem (zlasti industriji), • prenosi gospodinjstvom, • investicije v infrastrukturo (materialno in družbeno) 	<ul style="list-style-type: none"> • ponudba poslovnih storitev, • investicije v infrastrukturo (transportno, telekomunikacijsko, družbeno, zlasti izobraževanje), • pomoč pri vključevanju v medregionalne in mednarodne povezave
STRATEGIJA	<ul style="list-style-type: none"> • regionalna politika kot zaščita pred konkurenco, • prenos dohodka v problemska območja 	<ul style="list-style-type: none"> • tržno orientirana regionalna politika – osnovana na ekonomski uspešnosti, • regionalna politika osnovana na prenosu znanja
REZULTATI	<ul style="list-style-type: none"> • odvisnost od subvencij, • odsotnost avtopropulzivnega razvoja, • nasprotja s principi tržnega gospodarstva in konkurenčno politiko Evropske unije 	<ul style="list-style-type: none"> • medregionalna in mednarodna konkurenčnost, • kompatibilnost s principi tržnega gospodarstva in s konkurenčno politiko Evropske unije

Vir: Kukar, 1993, str. 7.

Skupine ukrepov nove regionalne politike (Malnič, 1995, str. 43):

- inicialne spodbude, kamor uvrščamo izobraževanje, svetovanje, motiviranje, sofinanciranje začetnih razvojnih programov, zagotavljanje trženjskih in drugih poslovnih storitev;

- ukrepi za izboljšanje gospodarske in družbene infrastrukture;
- ukrepi za pospeševanje podjetništva: na eni strani so nematerialne spodbude – prenos znanja in tehnologije, ustvarjanje podjetniške klime, pomoč pri pripravi investicijskih programov, na drugi strani pa materialne spodbude – nepovratna sredstva, ugodnejša posojila, ki pa se dodeljujejo zelo selektivno in v skladu z načeli konkurence. Nosilci regionalnega oživljanja so predvsem nova ter majhna in srednja podjetja.

3. REGIONALNI RAZVOJ V SLOVENIJI

3.1. ZGODOVINA REGIONALNEGA RAZVOJA V SLOVENIJI

Pred letom 1971 je bila prisotna medrepubliška regionalna politika, ker so bile razlike v razvitosti med republikami neprimerno večje kot znotraj njih. Politika pospeševanja skladnejšega regionalnega razvoja se je v Sloveniji začela v zgodnjih sedemdesetih letih. Leta 1971 je bil sprejet prvi Zakon o ukrepih za pospeševanje razvoja manj razvitih območij. Na osnovi treh kriterijev je določil občine, ki so veljale za manj razvite in za katere so bili predvideni posebni ukrepi. Takrat so manj razvita območja obsegala 18,9% površine in 18,2% prebivalstva Slovenije. Nato so se vsakih pet let (skladno s takratnim sistemom načrtovanja) spreminjali kriteriji, območja in ukrepi za pospeševanje regionalnega razvoja. Konec leta 1990 je bil sprejet Zakon o spodbujanju razvoja demografsko ogroženih območij v Republiki Sloveniji. Usmerjen je bil predvsem na reševanje demografskih problemov. Zakon je opredelil strnjena demografsko ogrožena območja na osnovi dveh demografskih kriterijev – indeksa staranja in indeksa rasti prebivalstva. Ob sprejetju zakona so demografsko ogrožena območja obsegala 61% površine in 24,6% prebivalstva Slovenije, kar pomeni, da se je obseg območij, upravičenih do posebnih sredstev, močno povečal. V letu 1999 je bil sprejet nov Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (Uradni list RS, št. 60/1999), ki je med drugim uvedel tudi kazalce za določitev območij s posebnimi razvojnimi problemi. Na osnovi zakona je bil v letu 2000 sprejet podzakonski akt, ki natančno določa vrednosti meril in občine, ki izpolnjujejo ta merila. V okviru območij s posebnimi razvojnimi problemi uvaja zakon tri tipe teh območij (Pečar, Farič, 2001, str. 11 –12):

- **ekonomsko šibka območja**

Kot ekonomsko šibka so določena območja občin, ki so v letu 1997 dosegle največ 80% bruto osnove za dohodnino na prebivalca glede na državno povprečje, ali pa gre za občine, kjer se je število prebivalstva v obdobju 1991 do 1999 zmanjšalo, tako da znaša indeks rasti prebivalstva manj kot 96%. Ta pogoj izpolnjuje 91 občin, ki obsegajo 32,6% površine in 22,4% prebivalstva Slovenije.

- **območja s strukturnimi problemi in visoko brezposelnostjo**

Kot območja s strukturnimi problemi in visoko brezposelnostjo so določene občine, kjer je stopnja registrirane brezposelnosti v prvem polletju 1999 za več kot 20% preseгла državno povprečje. Ta pogoj izpolnjuje 63 občin, obsegajo pa 24,1% površine ter 27,9% prebivalstva Slovenije. Kot območja s strukturnimi problemi so določene tudi občine, kjer je delež delovno aktivnega prebivalstva v kmetijstvu od skupnega prebivalstva za več kot 20% presegel državno povprečje. Ta pogoj izpolnjuje 97 občin, ki obsegajo 43,0% površine in 28,2% prebivalstva Slovenije.

- **razvojno omejevana obmejna in območja z omejenimi dejavniki**

Kot razvojno omejevana območja so določene občine ob meji z Avstrijo, Italijo, Madžarsko in Hrvaško, če leži več kot polovica površine občine v deset kilometrskem obmejnem pasu in če je število prebivalstva v občini v obdobju 1991 do 1999 upadlo, tako da znaša indeks rasti prebivalstva manj kot 96. Tako opredeljena razvojno omejevana obmejna območja obsegajo 48 občin, 23,7% površine in 13,4% prebivalstva Slovenije. Razvojno omejevana so tudi območja občin, ki so opredeljena kot območja z omejenimi dejavniki, če je najmanj polovica površine občine v tako opredeljenem območju ob hkratnem upadanju števila prebivalstva v občini v obdobju od 1991 do 1999, tako da znaša indeks rasti prebivalstva pod 96. Taka območja obsegajo 23 občin z 8,7% površine in 4,6% prebivalstva.

Nekatere občine izpolnjujejo več meril hkrati, tako da teh podatkov ni mogoče seštevati. Skupno območja s posebnimi razvojnimi problemi obsegajo 129 občin, 57,2% površine in 48,7% prebivalstva.

3.2. REGIONALNI RAZVOJNI PROGRAM

Sprejem Zakona o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja v letu 1999 in podzakonskih aktov je na področje regionalne politike v letu 2000 postavil slovensko regionalno strukturno politiko na nove temelje. Lani (2001) je Agencija RS za regionalni razvoj napisala Strategijo regionalnega razvoja Slovenije. Reforma strukturne politike se kaže v preoblikovanju politike in institucij na nacionalni in lokalni ravni.

Osnovni instrument pospeševanja regionalnega razvoja v regijah in pridobivanja spodbud za te namene je regionalni razvojni program (v nadaljevanju RRP). Kot sem že povedala, je RRP temeljni programski in izvedbeni dokument na regionalni ravni in vsebuje razvojne prednosti regije ter finančno ovrednotene projekte in programe. Minimalna obvezna vsebina je določena v Navodilu o minimalni obvezni vsebini in metodologiji priprave ter načinu spremljanja in vrednotenja regionalnega razvojnega programa (Uradni list RS, št. 52/2000).

RRP je potrebno in smiselno pripraviti predvsem zaradi (Hren, 2000, str. 3):

- hitrejšega razvoja same regije, saj se zaostanek za najbolj razvito Osrednjo slovensko regijo hitro veča;
- večanja razvojnih zaostankov znotraj same regije, kjer so najbolj izpostavljena stara industrijska središča in obrobna, manj poseljena ruralna območja;
- pomena regionalne razvojne politike države, ki postaja vse bolj osrednja razvojna politika in vključuje vse ostale strukturne (sektorske) politike;
- vključevanja Slovenije v EU, ki mu sledi tudi sprejem obveze, da je osnovni razvojni vzvod regijski razvojni program.

RRP je sestavljen iz predhodnega strateškega dela, ki mu sledi izvedbeni del.

1. Strateški del:

- predhodna analiza razvojnih aktivnosti, ki so bile v regiji izvajane;
- analiza prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti (SWOT analiza) po posameznih sektorjih kot tudi v celoti;
- analiza skladnosti državnih sektorskih prioritet (področij razvoja regije, ki so določena za programsko obdobje kot prednostno) z regionalnimi prioritetami in predlogi za uskladitev;
- analiza pričakovanega učinka programa glede na izhodiščno stanje in postavljene cilje
- prioritete razvoja regije z vsebinsko utemeljitvijo ter navezavo na ustrezne strukturne politike države;
- ovrednoteni splošni in specifični cilji;
- sistem indikatorjev, ki bodo merili uresničevanje ciljev;
- ukrepi za zagotavljanje javnosti postopka priprave razvojnega programa.

2. Izvedbeni del:

- vsebuje ukrepe in projekte razvoja regije, s katerimi se dosega razvojne prioritete;
- razvojni projekti so časovno in finančno ovrednoteni, vključno z navedbo predvidenih virov financiranja.

Razvojne naloge, praviloma za območje ene ali več statističnih regij, opravlja Regionalna razvojna agencija (v nadaljevanju RRA). Ustanovijo jo občine in osebe javnega ter zasebnega prava. Eno osnovnih razvojnih načel RRA je priprava regionalnih in skupnih razvojnih programov. Sklep o pripravi RRP, z navedbo območja priprave in zadolžitvami vključenih institucij, sprejme organ upravljanja RRA, prav tako pa tudi ustanovi programski odbor, ki je odgovoren za programsko usmerjanje RRP.

4. REGIONALNI RAZVOJNI PROGRAM ZGORNJESAVSKE DOLINE

4.1. PREDSTAVITEV ZGORNJESAVSKE DOLINE

Območje Zgornjesavske doline je geografsko enako območju občine Kranjska Gora. Občina Kranjska Gora je nastala, ko se je leta 1995 občina Jesenice razdelila na več manjših občin. Leži na severozahodu Slovenije, na tromeji z Avstrijo in Italijo, ob vznožju Julijskih Alp in Karavank, v ožjem območju Triglavskega narodnega parka. Obsega 256,3 km² površine, kar znaša 1,3% površine Slovenije in 12% površine statistične regije Gorenjske. Občino sestavlja 10 naselij, ki se povezujejo v enotno turistično območje [URL: http://www.breg.si/kg/si_page1_f.htm, 1.3.2002].

Občina Kranjska Gora meji na štiri občine: Jesenice, Bled, Bohinj in Bovec ter na državi Italijo in Avstrijo. V sosednji državi vodita dva mednarodna mejna prehoda. Na območju občine je deset naselij: Zgornja Radovna, Mojstrana, Dovje, Belca, Gozd Martuljek, Srednji Vrh, Log, Kranjska Gora, Podkoren in Rateče.

V občini Kranjska Gora živi 5.412 prebivalcev. Gostota prebivalcev je 21 ljudi na km², kar je močno pod slovenskim povprečjem (98 ljudi na km²). V primerjavi s celotno Slovenijo je neugodna tudi starostna struktura prebivalstva. Delež otrok, ki so stari od 0 – 14 let je v občini Kranjska Gora 14%, medtem ko za Slovenijo znaša 16%. Enak delež ljudi v občini Kranjska Gora in v Sloveniji je v starosti od 15 – 64, in sicer 70%. V občini je večji odstotek starejših občanov, ki so stari 65 let in več (16%), v Sloveniji je delež starejših ljudi za dve odstotni točki nižji. Naravni prirastek prebivalstva občine je negativen in znaša -16% (Statistični letopis RS 2000).

V gospodarstvu izstopata dve dejavnosti, v katerih je zaposlen največji delež aktivnega prebivalstva občine Kranjska Gora: gostinstvo, kjer je zaposlenih 57% vseh aktivnih prebivalcev občine in promet (vključuje tudi žičnice) s 13% zaposlenih (podatki GZS za leto 1999). Od vseh samozaposlenih oseb delovno aktivnega prebivalstva občine je delež samozaposlenih kmetov 1,8%. Izobrazbena struktura kaže, da je – glede na slovensko povprečje - nadpovprečni delež zaposlenih s V. stopnjo izobrazbe, podpovprečni delež zaposlenih pa s VI., VII. in VIII. stopnjo izobrazbe glede na slovensko povprečje. Visok je delež dnevnih migrantov, ki se vozijo na delo v druge občine, in znaša 85% vseh aktivnih prebivalcev občine (po podatkih iz leta 1999), kar pomeni, da je v občini precej manj delovnih mest kot v ostalih občinah (Ščavničar, 2002, str. 6).

V občini Kranjska Gora je tradicionalno najbolj razvita dejavnost turizem in z njim povezana gostinstvo in trgovina. Kranjska Gora je na seznamu desetih turističnih krajev Slovenije, ki ustvarijo največ turističnega prometa oziroma imajo več kot 200.000

turističnih nočitev na leto. Ti kraji so: Bled, Bohinj, Čatež, Izola, Kranjska Gora, Ljubljana, Moravske Toplice, Podčetrtek, Portorož in Rogaška Slatina. Na področju turizma v Zgornjesavski dolini je zadnja leta opazna stagnacija razvoja (Ščavničar, 2002, str. 6).

4.2. VIZIJA ZGORNJESAVSKE DOLINE

Zgornjesavska dolina bo turistom prepoznavna po ohranjeni naravi, bogati dodatni ponudbi, mnogih možnostih za aktivno preživljanje prostega časa v čistem okolju in prijaznih ljudeh. Mala naselja v dolini med hribi in gorami bodo ohranila podobo, vaška jedra in tradicionalno hrano, nad katero se turisti navdušujejo. Domačini bodo aktivno sodelovali pri razvoju območja. Zagotovljeni bodo tudi pogoji za razvoj gospodarstva in delovanje podjetij. Dobri pogoji bivanja bodo zagotovljeni s prometno, gospodarsko, zdravstveno, komunalno in vodovodno infrastrukturo.

4.3. STRATEŠKI CILJ ZGORNJESAVSKE DOLINE

Glavni cilj je, da Kranjska Gora ponovno postane ena najbolj zaželenih turističnih destinacij v Sloveniji z dopolnjeno, svežo in bogato turistično ponudbo. Potrebne so naložbe v staro turistično infrastrukturo, investicije v človeški kapital in izboljšanje kakovosti ponudbe. Spremembe na tem področju bodo vplivale na večjo zaposlenost prebivalcev in razvoj novih dejavnosti.

Razvoj je možno doseči le z aktivnim vključevanjem in sodelovanjem vseh interesnih skupin ter posameznikov z idejami, znanjem in kritiko za realizacijo regionalnega razvojnega programa občine. Prebivalci morajo imeti občutek, da lahko vplivajo na razvoj, hkrati se morajo zavedati, da so zanj sami odgovorni.

4.4. PRIČAKOVANI UČINEK RAZVOJNEGA PROGRAMA ZGORNJESAVSKE DOLINE NA TRENUTNO STANJE

Razvojni program bo omogočal celostni razvoj, v katerega so vključena vsa področja in pri katerem sodelujejo vse interesne skupine. Zato v prihodnosti ne bo prihajalo do trenj med posameznimi interesnimi skupinami, razvoj pa bo bolj enakomeren. Hkrati je zelo pomemben učinek na občane, ki lahko sodelujejo in vplivajo na razvoj občine Kranjska Gora, ki naj bi se zavedali, da je razvoj občine odvisen od njih.

4.5. TURIZEM V ZGORNJESAVSKI DOLINI

4.5.1. STANJE NA PODROČJU TURIZMA

Turizem predstavlja glavno gospodarsko dejavnost Zgornjesavske doline. Prvi hotel Razor v Kranjski Gori so zgradili ravno pred stotimi leti. Naravne danosti in ugodna klima so omogočile razvoj poletnega in zimskega turizma. Gradili so planinske domove, kopališče v Jasni, teniška igrišča... V zimski sezoni 1933/34 je bila v Kranjski Gori ustanovljena prva jugoslovanska smučarska šola. Po 2. svetovni vojni se je zimska turistična ponudba hitro razvila in tako je Kranjska Gora postala mondeni jugoslovanski zimsko – športni center. Svetovni pokal v alpskem smučanju so prvič organizirali leta 1960 in tako je Kranjska Gora postala znana tudi v tujini [URL: http://www.breg.si/kg/si_page1_f.htm, 1.3.2002].

Vsak izmed turistično pomembnejših krajev v Zgornjesavski dolini ima svoje znamenitosti:

- Dovje–Mojstrana je zadnje naselje pred vstopom v Triglavski narodni park in je idealno izhodišče za osvajanje Julijskih Alp. Največji izziv je seveda Triglav (2864 m), naš najvišji vrh. Gorski vodniki vas bodo iz Mojstrane varno popeljali po gorskih poteh.
- Gozd Martuljek je vas, po kateri je dobila ime ena najlepših gorskih skupin v Julijskih Alpah — Martuljkova skupina. Njen najvišji vrh je Veliki oltar (2621 m). Šumenje številnih slapov, s katerimi je prepreden svet pod Martuljkovo skupino, privablja romantike in umetnike.
- Kranjska Gora je najbolj znana po zimsko-športni aktivnosti, pa tudi poleti je srce doline. Tu se združita tradicionalna gorska domačnost in športna dinamičnost. Podnevi privabljajo naravne znamenitosti (obraz Ajdovske deklice, Prisankovo okno...), zvečer pa lokalčki, prijetna družba, igralnica...
- Podkoren je zelo zanimiva vas z lepo ohranjenimi značilnimi alpskimi hišicami. Je izhodišče za čudovite izlete v naravo z gorskim kolesom ali peš.
- Rateče so naselje tik ob tromeji z Avstrijo in Italijo. Ponaša se z dolino Planice— zibelko smučarskih poletov, ki tudi potem, ko skakalnice ozelenijo, ostaja privlačna. Slikoviti Tamar z izvirov Save pritegne mnoge romantične duše [URL: <http://www.kranjska-gora.si/index-s.html>, 1.3.2002].

Danes so glavni turistični proizvodi Zgornjesavske doline v poletni sezoni: kolesarjenje, planinarjenje, alpinizem, taborjenje, pohodništvo, tenis, jahanje, rolanje, kmečki turizem, jadralno padalstvo, obisk Kekčeve dežele in prosto plezanje na umetnih stenah. V zimski sezoni prihajajo turisti zaradi smučanja, deskanja na smučeh, teka na smučeh, sankanja, turnega smučanja, plezanja na zaledenelih slapovih, ogleda svetovnega pokala v alpskem smučanju (Pokal Vitranc) in svetovnega prvenstva v smučarskih skokih in poletih v

Planici. V začetku devetdesetih let je turistično ponudbo Kranjske Gore dopolnilo igralništvo, ki privablja ljudi, ne glede na letni čas. Hoteli se trudijo privabiti čim več gostov s kongresno – seminarsko ponudbo, da bi tako zapolnili kapacitete v obdobju izven glavnih sezon (Radič, 2000, str. 58).

Z razvojem turizma se danes ukvarja Občinski urad občine Kranjska Gora in v njegovem okviru Oddelek za gospodarske dejavnosti, Zavod za promocijo in razvoj turizma občine Kranjska Gora, oziroma Lokalna turistična organizacija (od leta 1997 naprej) in turistična društva: na Dovjem oz. v Mojstrani, Gozdu Martuljku, Kranjski Gori in v Ratečah oz. Planici.

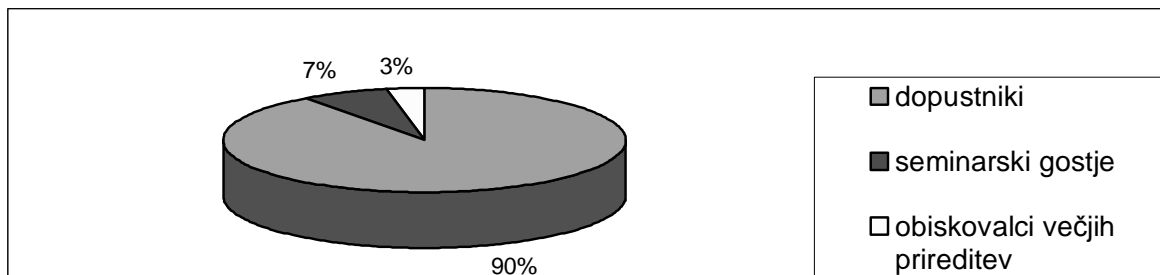
V juniju 1995 je občinski svet sprejel Strategijo razvoja turizma v občini Kranjska Gora, kjer so opredeljene smernice načrtovanja trajnostnega, sonaravnega razvoja turizma, s poudarkom na specifični ponudbi posameznih okolij, glede na naravne danosti in razvitost turistične ponudbe. Občinska uprava se je vključila v pripravo ustrezne zakonodaje za področje turistične dejavnosti na državni ravni in v mednarodno organizacijo CIPRA, ki se ukvarja s problematiko zaščite alpskih krajev in njihove bogate naravne dediščine, ter navezala vrsto stikov s sorodnimi občinami v Evropi (z občino Arnoldstein v Avstriji, z občinam Tarvisio in Santa Marinella v Italiji, s skupnostjo gorskih občin, ravno tako v Italiji, z občino Waasmunter v Belgiji in z občino Nagold v Nemčiji).

Po ustanovitvi Zavoda za promocijo in razvoj turizma leta 1997 so turistična društva, ki so prostovoljne narave, prevzela naloge: osveščanje lokalnega prebivalstva o pomenu turizma za turistični kraj, organizacija prireditev s kulturno–etnološko vsebino in skrb za zunanjo urejenost kraja, v katerem je sedež društva. Turistična društva predstavljajo interese lokalnega prebivalstva.

Zavod za promocijo in razvoj turizma je glavni organizator, vodja, izvajalec in koordinator izvajanja glavnih funkcij na turističnem območju celotne občine Kranjska Gora. Njegova glavna dejavnost je razvijanje turistične ponudbe na območju občine Kranjska Gora, sodelovanje pri oblikovanju programa pospeševanja turizma in izvajanje aktivnosti za organizacijo in izvedbo večjih mednarodnih prireditev. Odgovoren je za strateško tržno planiranje in trženje, zagotavlja upoštevanje interesov turističnega gospodarstva na lokalnem, regionalnem in državnem nivoju in usklajuje interese med posameznimi interesnimi skupinami v občini (Radič, 2000, str. 61).

Po internih podatkih Zavoda za promocijo in razvoj turizma občine Kranjska Gora ljudje pridejo v Kranjsko Goro na dopust. 90% vseh gostov pride na oddih v naravo ali preživeti aktivne počitnice. 7% gostov se udeleži kongresov ali seminarjev. V času mednarodnih prireditev, kot sta svetovni pokal v alpskem smučanju (Pokal Vitranc) in svetovno prvenstvo v smučarskih skokih in poletih v Planici, pa obišejo Kranjsko Goro 3% gostov.

Slika 1: Struktura obiskovalcev Zgornjesavske doline

Vir: Interni podatki Zavoda za promocijo in razvoj turizma občine Kranjska Gora, 2000.

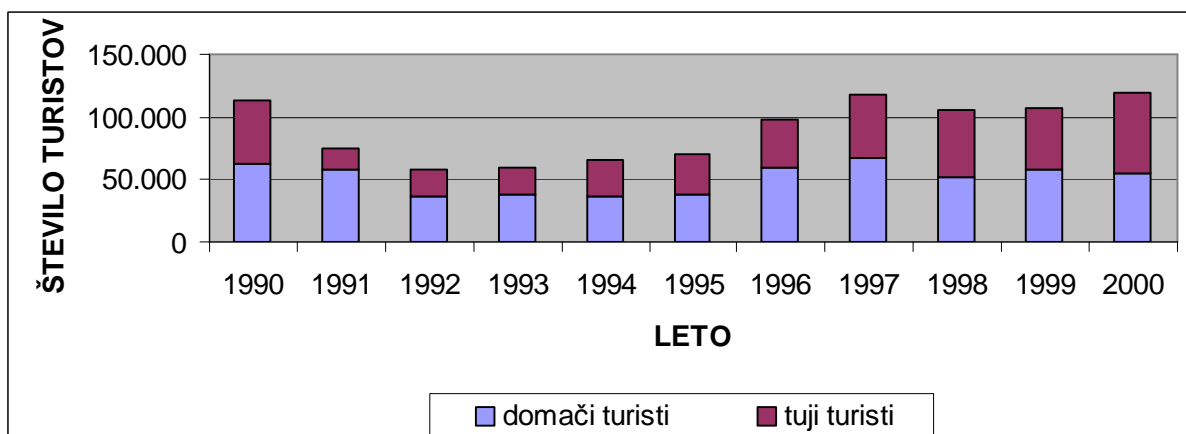
Po letu 1990 se je trend rasti turističnega prometa v občini Kranjska Gora preobrnil v naglo padanje števila turistov in nočitev. Najbolj izrazit padec turističnega prometa je bil viden v letih 1991 in 1992. V letih od 1993 do 1997 je število turistov in turističnih nočitev počasi naraščalo, vendar je v letu 1998 sledil ponoven padec, predvsem na račun občutnega zmanjšanja števila domačih turistov in nočitev. Zadnja tri leta je zaznaven premik v pozitivno smer. Tako je leta 2000 število turistov v občini Kranjska Gora preseгло vsa leta od leta 1990 naprej.

Tabela 2: Število in delež domačih in tujih turistov v Zgornjesavski dolini v obdobju 1990 - 2000

LETO	DOMAČI TURISTI	TUJI TURISTI	SKUPAJ TURISTI	DELEŽ DOMAČIH TURISTOV	DELEŽ TUJIH TURISTOV
1990	63.299	50078	113.498	55,77%	44,23%
1991	57.708	17.087	74.886	77,00%	23,00%
1992	36.543	20.932	57.448	63,45%	36,55%
1993	38.026	21.735	59.865	63,52%	36,48%
1994	36.225	29.252	65.572	55,24%	44,76%
1995	38.442	32.309	70.857	54,25%	45,75%
1996	58.994	39.229	98.376	59,97%	40,03%
1997	68.069	49.357	117.541	57,91%	42,09%
1998	52.293	53.189	105.559	49,54%	50,46%
1999	57.522	48.934	106.566	53,98%	46,02%
2000	55.353	63.558	118.911	46,55%	53,45%

Vir: Interno gradivo Zavoda za promocijo in razvoj turizma občine Kranjska Gora, 2001.

Slika 2: Število domačih in tujih turistov v Zgornjesavski dolini v obdobju 1990 - 2000

Vir: Interno gradivo Zavoda za promocijo in razvoj turizma občine Kranjska Gora, 2001.

Glavni razlog za naglo padanje turističnega prometa v devetdesetih letih lahko pripišemo vojni v Sloveniji in nato vojniam v drugih delih bivše Jugoslavije. To se najbolj kaže v izrazitem padcu števila tujih turistov v letih 1991 in 1992. V naslednjih letih majhnega števila turistov ne moremo več pripisati vojni. Najverjetnejši glavni razlog je v skromni in zastareli turistični ponudbi občine Kranjska Gora. Edina investicija v turistično ponudbo v tem obdobju v občini je bila izgradnja igralnice v letu 1991. Sledila je vrsta neuspešnih investicij. Najbolj očiten primer je izgradnja večnamenske dvorane, ki od leta 1989 nedokončana kazi podoba jedra Kranjske Gore. Vzrok je v neenotnosti interesov, ali naj bo dvorana namenjena športnim aktivnostim ali kongresnemu turizmu. Projekt izgradnje termalno – rekreacijskih bazenov se je ustavil leta 1998.

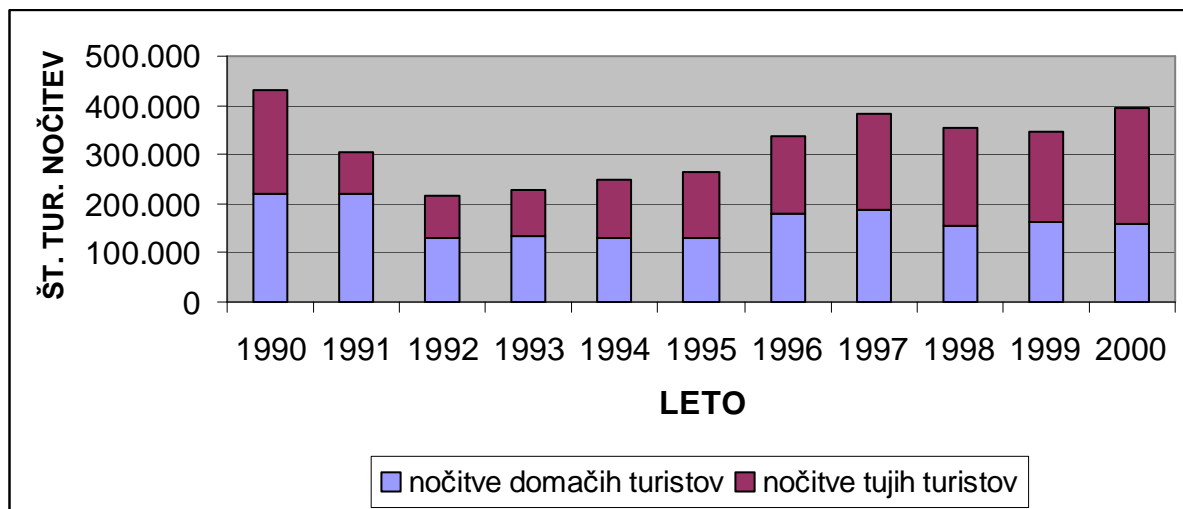
Po tem letu se je trend števila turistov obrnil rahlo navzgor predvsem zaradi različnih vlaganj v turistično infrastrukturo in povečanega obsega turistične ponudbe. Kranjskogorski žičničarji so dolgo razmišljali o umetnem zasneževanju in obnovi zastarelih žičnic. Sistem umetnega zasneževanja je začel normalno delovati v zimski sezoni 1999/2000. Leta 2001 je sledila izgradnja štirisedežnice. Ureditev kolesarske steze je prevzela država in tako od leta 2001 poteka od Rateč do Gozda Martuljka. Pozitiven premik je opaziti v obnovi vaških jeder in odprtju trgovine domačih kmečkih izdelkov Pr' Katr na Dovjem. V Kranjski Gori so v hotelu Larix zgradili bazenski kompleks Aqua Larix, nove kongresne prostore in prenovili sobe. Ravno tako so prenovili in razširili bazenski del v hotelu Lek, sobe so obnovili v hotel Alpina, v Kompas pa so obnovili nekaj apartmajev (eden je predsedniški, ki je opremljen po najvišjih standardih). Turisti, ki se ljubijo rekreacijo, so se razveselili novega drsališča in teniškega balona na teniških igriščih. Otroci so navdušeni nad vožnjo s severnimi jeleni. V hotelih Alpina in Kompas so uvedli animacijski program za odrasle in otroke. V program prireditev je bila letos dodana organizacija dveh velikih prireditev: tridnevni Avto Show 2002, ki so ga izvedli v Planici in FIS evropski pokal v deskanju na snegu Borovška dilja (Gomboc, 2002, str. 3).

Tabela 3: Število domačih in tujih nočitev turistov v Zgornjesavski dolini
v obdobju 1990 - 2000

LETO	NOČITVE DOMAČIH TURISTOV	NOČITVE TUJIH TURISTOV	SKUPAJ NOČITVE TURISTOV	DELEŽ DOMAČIH NOČITEV	DELEŽ TUJIH NOČITEV
1990	218.347	211.551	430.008	50,78%	49,22%
1991	220.077	85.067	305.245	72,10%	27,90%
1992	131.636	83.997	215.693	61,03%	38,97%
1993	135.245	91.049	226.397	59,74%	40,26%
1994	131.274	118.701	250.072	52,49%	47,51%
1995	131.720	132.184	264.004	49,89%	50,11%
1996	177.773	157.963	335.871	52,93%	47,07%
1997	188.432	195.024	383.562	49,13%	50,87%
1998	155.832	199.674	355.589	43,82%	56,18%
1999	162.065	183.700	345.869	41,01%	58,99%
2000	159.050	236.130	395.180	40,25%	59,75%

Vir: Interno gradivo Zavoda za promocijo in razvoj turizma občine Kranjska Gora, 2001.

Slika 3: Število domačih in tujih nočitev turistov v Zgornjesavski dolini
v obdobju 1990 - 2000

Vir: Interno gradivo Zavoda za promocijo in razvoj turizma občine Kranjska Gora, 2001.

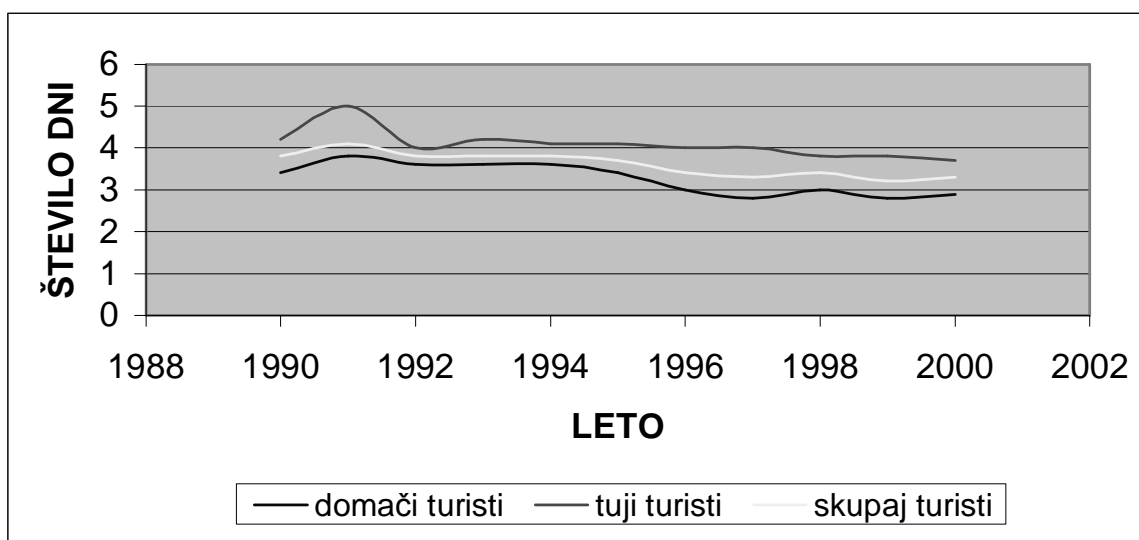
Kljub pozitivnemu trendu števila turistov v občini ne moremo prezreti dejstva, da se je število nočitev drastično zmanjšalo. Tako so turisti v letu 1989 v občini Kranjska Gora preživeli povprečno 4,5 dni, nato se je čas bivanja krajšal tri leta, po letu 1992 je opazen pozitiven trend do leta 1997, sledi ponoven padec in leta 2000 se je število nočitev turistov rahlo povečalo na 3,3 dni, vendar še zdaleč ni doseglo leta 1989.

Tabela 4: Povprečno število dni bivanja domačih in tujih turistov v Zgornjesavski dolini v obdobju 1990 - 2000

LETO	POVPREČNO ŠTEVILO DNI BIVANJA TURISTOV		
	DOMAČI TURISTI	TUJI TURISTI	SKUPAJ TURISTI
1990	3,4	4,2	3,8
1991	3,8	5,0	4,1
1992	3,6	4,0	3,8
1993	3,6	4,2	3,8
1994	3,6	4,1	3,8
1995	3,4	4,1	3,7
1996	3,0	4,0	3,4
1997	2,8	4,0	3,3
1998	3,0	3,8	3,4
1999	2,8	3,8	3,2
2000	2,9	3,7	3,3

Vir: Interno gradivo Zavoda za promocijo in razvoj turizma občine Kranjska Gora, 2000.

Slika 4: Povprečno število dni bivanja domačih in tujih turistov v Zgornjesavski dolini v obdobju 1990 - 2000

Vir: Interno gradivo Zavoda za promocijo in razvoj turizma občine Kranjska Gora, 2001.

Po mojem mnenju je glavni vzrok krajšanja povprečnega časa bivanja turistov v občini Kranjska Gora pomanjkanje kakovostne animacije za goste. Zadnje leto je organiziran animacijski program v dveh hotelih, vendar je to občutno premalo. Animacija ni le zabava v hotelu, kadar je slabo vreme. Animacija obsega organizirane programe, ki turistom predstavijo območje, ljudi, običaje, zgodovino, kulturne in naravne znamenitosti, dogodke,

prireditve, izlete, domače izdelke in hrano, poleg vsega naštetega pomeni animacija šesportne aktivnosti, druženje, igro, izobraževanje... Turistom se je treba posvetiti in izvedeti njihove želje in potrebe.

Za občino Kranjska Gora sta značilni dve sezoni, zimska in poletna, v katerih obišče občino največji delež turistov, hkrati pa se ustvari tudi največji delež nočitev. Po podatkih Zavoda za promocijo in razvoj turizma občine Kranjska Gora se v obdobju od decembra do marca ustvari približno 44% letnih nočitev, enak delež pa se ustvari tudi v obdobju od junija do septembra (Radič, 2000, str. 58).

Mislím, da bi v času mrtve sezone kapacitete lahko napolnili s turisti, ki bi prišli v Zgornjesavsko dolino na kongres ali seminar. Kongresni turizem se je izkazal za izredno učinkovitega v Portorožu, na Bledu, v Ljubljani in tudi Mariboru. Vse to govori v prid čimprejšnjemu dokončanju večnamenske dvorane v Kranjski Gori.

4.5.2. SWOT ANALIZA ZA PODROČJE TURIZMA

V nadaljevanju bom predstavila ugotovitve SWOT analize (analize prednosti, slabosti, nevarnosti in priložnosti) za področje turizma v občini Kranjska Gora.

Prednosti:

- Kranjska Gora je zaradi tradicije dobro poznan turistični kraj doma in v tujini;
- dve mednarodno odmevni prireditvi: svetovni pokal v alpskem smučanju–Pokal Vitranc in svetovno prvenstvo v smučarskih skokih in poletih v Planici. Zadnji dve leti je bilo organizirano tudi mednarodno tekmovanje v deskanju na snegu-Borovška dilja;
- mnogo sprehajalnih poti, možnost planinarjenja in alpinističnega plezanja v Alpah in Karavankah;
- neokrnjene naravne danosti;
- ohranjanje kulturne in arhitekturne dediščine: obnova kozolcev, vaških trgov in jeder;
- Triglavski narodni park je privlačen zaradi specifičnega rastlinja in živalstva;
- smučišča so dobro poznana, primerna tudi za začetnike in organizirana smučarska šola;
- dobra in pestra gostinska ponudba;
- nova kolesarska steza od Rateč do Gozda Martuljka;
- organizirano dnevno in nočno sankanje, ki je vedno bolj priljubljeno;
- občina Kranjska Gora ima dobro geografsko lego, nahaja se ob meji z Italijo in Avstrijo;
- dobro čezmejno sodelovanje;
- povezovanje z drugimi območji v okviru Julijskih Alp tako v Sloveniji kot mednarodno.

Slabosti:

- zastarela turistična infrastruktura, predvsem zastareli in neprilagojeni hoteli;

- premalo animacije za turiste, ni turističnih programov, premalo dodatne turistične ponudbe;
- preveč vikend hišic in apartmajev;
- neusklajeni interesi na področju investicij, kar povzroča nedokončane projekte;
- neizkoriščenost kapacitet skozi vse leto oziroma sezonska nihanja;
- žičnice so zastarele - celotno območje izgublja ugled vodilnega zimskega centra v Sloveniji;
- premalo izobraženi delavci za potrebe turizma;
- slaba izkoriščenost naravnih danosti;
- nekateri prebivalci so negativno naravnani do turizma in turističnega razvoja;
- slaba prometna ureditev v alpskih dolinah in zastoji na glavnih cestah v sezoni;
- v času izven sezone so kapacitete slabo izkoriščene;
- slaba izkoriščenost mednarodnih prireditev pri trženju drugih proizvodov;
- tekaške proge in sprehajalne poti potekajo po zasebnih površinah brez dovoljenj lastnikov.

Priložnosti:

- velike mednarodne dogodke v občini Kranjska Gora bi lahko izkoristili za trženje celotne turistične ponudbe;
- olimpijske igre treh dežel;
- povezovanje ponudbe s sosednjima državama in sosednjimi občinami ter izdelava programov celovite in zaokrožene turistične storitve;
- bližina Triglavskega narodnega parka (planinski turizem) in spoznavanje edinstvenega rastlinstva ter živalstva s vodnikom – strokovnjakom;
- razvoj kongresnega turizma;
- razvoj novih in zanimivih programov animacije za turiste v občini Kranjska Gora;
- usposabljanje, izpopolnjevanje, izobraževanje delavcev v turizmu;
- učinkovito trženje bogate kulturne dediščine in naravnih bogastev;
- razvoj dodatne turistične ponudbe;
- sledenje načelom trajnostnega razvoja turizma, ki upošteva socialne, ekološke, ekonomske in kulturne kriterije za celovit razvoj turističnega območja;
- pospešiti registracijo dopolnilnih dejavnosti na kmetijah in večje povezovanje kmetij s turizmom: kmečki turizem, pridelava in prodaja bio hrane, izdelava izdelkov domače obrti in konjeništvu;
- iskanje novih tržnih niš;
- programsko povezovanje hotelov (rezervacijski sistem v okviru Julijskih Alp);
- vedno večja motivacija, iniciativnost in vključevanje mladih v dejavnosti za razvoj (Zgornjesavski mladinski center).

Nevarnosti:

- pogoste mile zime, saj so stroški umetnega zasneževanja visoki (predvsem elektrika)

- razvoj večjih smučarskih centrov v Italiji in Avstriji (blizu meje) vedno bolj prekaša domačo ponudbo
- odprtje podobnega golf igrišča na Trbižu v Italiji
- morebitna izguba organizacije mednarodnih prireditev
- počasen proces pozicioniranja turistične ponudbe (še vedno se niso odločili, ali bo dvorana služila kongresnemu ali športnemu turizmu)
- pocenitev letalskih prevozov in s tem več potovanj v oddaljene turistične kraje
- izguba stalnih gostov zaradi zastarele, dolgečasne in slabo organizirane turistične ponudbe
- ustavitve ali prepočasno nadaljevanje gradnje kolesarskih povezav na regionalni in državni ravni
- premajhno zanimanje investorjev za vlaganje v turistično infrastrukturo
- nezadostna finančna sredstva za izpeljavo novih in dokončanje starih projektov
- pomanjkanje stalnega izobraževanja turističnih delavcev in premalo visoko izobraženih delavcev v turizmu
- prepočasno delovanje države pri registraciji dopolnilnih dejavnosti, kar na razvoj dopolnilnih dejavnosti ne deluje spodbudno
- prevelika obremenitev območja, ekološke posledice in sprememba samega zunanega izgleda

4.5.3. OBLIKOVANJE CILJEV

Svetovna turistična organizacija slovenskemu turizmu v naslednjih desetletjih napoveduje nadpovprečen razcvet. Po mnenju njenih predstavnikov bo mednarodni turizem v Evropi dosegel v povprečju triodstotno letno rast, število turistov, ki bodo obiskali Slovenijo, pa bo raslo še enkrat hitreje. S šestodstotno letno stopnjo rasti števila tujih turistov naj bi leta 2010 k nam prišla skoraj 2 milijona, še desetletje kasneje pa že dobri 3 milijoni turistov vsako leto. Večji turistični prirast naj bi v prihodnje imeli samo Rusija in Hrvaška. Po turističnih zasluškah se Slovenija sicer že zdaj s 505 USD na prebivalca uvršča med pomembnejše turistične države v svetu. Prva je Avstrija s 1390 USD. Mnenja, kolikšen delež v gospodarstvu pripada turizmu, so zelo različna. Po nekaterih izračunih je delež turizma v slovenskem gospodarstvu od 2 do 3 odstotke BDP. Po t. i. metodi nacionalnih satelitskih računov za turizem, ki jo priporoča Svetovna turistična organizacija, je Mednarodni inštitut za turizem pri nacionalnem turističnem združenju izračunal, da ta delež dosega 9,8 odstotka BDP (Pristolič, 2000).

Oblikovanje ciljev razvoja turizma v občini Kranjska Gora temelji na Strategiji slovenskega turizma 2001 – 2006 (Alpa Adria Media Marketing, Kovač, [URL: <http://www.aa-mm.si/MMGT/Strategija/strategija.htm>], 16.4.2002).

Nova strategija slovenskega turizma stavi na trajnostni (uravnotežen) razvoj in selektiven pristop. Trajnostni razvoj pomeni uravnoteženost treh temeljnih komponent trajnostnega razvoja:

- gospodarska uspešnost (igralniški turizem)
- ekološka usmerjenost (turizem naravnih parkov)
- sociabilnost (globalna vključenost okolja)

Na novo je opredeljena trženjska shema slovenskega turizma:

želje turistov -> turistični programi -> turistična območja -> turistični imidž države

Kot lahko vidimo, v ospredju ni izdelava turističnih programov za določeno območje in nato iskanje turistov, ki bi se radi udeležili ponujenih programov. Pomembno je, da najprej ugotovimo želje turistov, ob upoštevanju le teh lahko ponudimo izdelan program po njihovi meri.

Tržno marketinški pristop in trženje destinacije poteka s pomočjo programov, proizvodov, turističnih centrov, ki jih imajo in ponujajo poslovni subjekti. Ti so pravi in edini nosilci turistične ponudbe in ne organizacijsko administrativne enote (turistična področja, LTO, RTO). Vse lokalne in regionalne oblike horizontalne organiziranosti javnega, zasebnega in civilnega sektorja so možne zgolj na temelju poslovnih in drugih interesov in niso posebej normativno opredeljene.

Za občino Kranjska Gora so predvidene naslednje oblike turizma:

a) igralniški turizem

Igralništvo predstavlja najbolj razvit slovenski turistični proizvod. Zato je to največja konkurenčna prednost Slovenije in njena največja poslovna razvojna turistična priložnost. Slovenija je prva v Evropi v devetdesetih letih na podjetniški ravni razvila ameriški tip igralništva (igralnica kot zabavišni prostor). Igralniški centri kot oblika domišljjskega sveta so temeljna atrakcija, ki predstavlja trajno turistično ponudbo. Igralniški turizem postaja nosilni poslovni program razvoja slovenskega turizma v obdobju 2002-2006. V obdobju do leta 2003 država načrtuje novo igralniško strategijo, ustrezne zakone in regulativne mehanizme, ki bodo omogočili privatizacijo igralništva.

b) 3-A turizem (aktivne, adrenalinske, akrobatske dejavnosti)

Povsem novo področje, ki velja za svetovni trend individualistov, mladih in družin. Ta smer ima v Sloveniji pomembne prednosti zaradi izjemne koncentracije naravnih različnosti (gorništvo, planinarjenje, alpinizem, prosto plezanje, smučanje, gorsko kolesarjenje, ribištvo, padalstvo, zmajarstvo, smučanje, deskanje na snegu, sankanje, golf, tenis...). Ponuja vrsto možnosti za atraktivne počitnice in športna doživetja v vseh štirih letnih časih.

c) 3-E turizem (obliko ekoloških, etnoloških in enoloških danosti)

Slovenija je dežela z enim največjih deležev gozdnih površin (zelena dežela), z ekološko ohranjenim podeželjem (čista dežela) in relativno bogato etnološko ponudbo (raznovrstna dežela). 3 E turizem obsega večji del slovenskega podeželja, ki nima posebnih turističnih atrakcij in velja za turistično nerazvito področje. Dejavnosti, ki sodijo v 3-E turizem in so primerne za občino Kranjska Gora so: kolesarjenje (poti in prenočišča), etnološka dediščina in kulinarika značilna za to območje.

d) zimski (smučarski) turizem

V Strategiji slovenskega turizma je navedeno, da zimski turizem ne sodi med prednostne naloge. Uvrščen je v druge turistične programe. Temeljni razvojni projekti smučarskega turizma za Kranjsko Goro v obdobju 2002-2006 so povezani z naslednjimi cilji:

- posodobitev žičnic,
- obnova hotelov,
- trženje znanja oziroma šola smučanja.

Ugled zimskega turizma se gradi na smučarskemu znanju in šolanju. Strateške programske usmeritve vključujejo: uveljavljanje blagovne znamke slovenske smučarske šole, nacionalne tedne šole smučanja, povezanost smučišč v slovenski sistem kart in povezanost z nezimsko športno ponudbo kot so kolesarjenje, planinarjenje, jahanje...

e) kongresni turizem

Na področju kongresnega turizma kot obliki modernega poslovnega turizma je opazen pozitiven trend razvoja v prihodnosti. Kongresna dvorana v Kranjski Gori bi povečala zasedenost kapacitet predvsem izven sezone.

Cilji na področju turizma v občini Kranjska Gora:

1. popestritev turistične ponudbe, izdelava turističnih programov in animacija;
2. posodobitev turistične infrastrukture;
3. dvigniti izobraženost turističnih delavcev;
4. povečati obisk turistov v občini Kranjska Gora vsako leto za 2%.

4.5.4. KAZALCI IN AKTIVNOSTI ZA DOSEGO CILJEV

Spremljanje kazalcev nam pokaže jasno sliko o tem, kako hitro bomo z aktivnostmi dosegli cilje. Izbrala sem naslednje kazalce:

- število domačih in tujih turistov,
- število nočitev domačih in tujih turistov,
- število in delež delavcev v turizmu, ki se dodatno izobražujejo ali obiskujejo tečaje in seminarje,

- število turističnih programov,
- število lokalnih turističnih vodičev,
- število prenovljenih hotelov in na novo zgrajenih ležišč.

Aktivnosti za doseg ciljev:

1. Zabavne aktivnosti oziroma igre so sestavni del turistične animacije. Z igro se izvajajo številne aktivnosti, ki zabavajo turiste in jim hkrati odpirajo pogled na našo deželo in običaje. Predlagam nekaj organiziranih aktivnosti iz področja animacije za popestritev turistične ponudbe v občini Kranjska Gora (Nuždič, 2000, str. 58 – 61):
 - *dnevna animacija*: aerobika v telovadnici ali v bazenu, vodeni izleti po okolici, nakupovalni izlet na Trbiž ali v Beljak, kulinarčne delavnice narodnih jedi, izobraževalne delavnice in kviz...;
 - *večerna animacija*: glasba v živo, disco glasba s plesnimi tekmovanji za najboljši plesni par - v sodelovanju s sponzorjem, slovenski večer z nastopom folklorne skupine in učenjem gostov raznih ljudskih plesov, razvedrilni program z animatorjem, karaoke...;
 - *otroška animacija*: otroški vrtec v hotelu z razvedrilnim in poučnim programom, obisk Kekčeve dežele, obisk Škratove dežele, šola plavanja in razvedrilni program v hotelskem bazenu, ustvarjalne delavnice, ročna dela, otroški mini kino (predvajanje animiranih filmov), tekmovanja, kvizi, zvečer otroške karaoke in disco glasba do 21.00 ure, pozimi šola smučanja, drsanja, igrice na ledu in snegu, oblikovanje sneženih mož in drugih figur iz snega...;
 - *animacija pozimi*: šola smučanja za posameznike in družine, voden razgledni tek na smučeh po okolici, organizirane športne igre na ledu in snegu, dnevno in nočno sankanje z Vršiča ali Tromeje, vožnja v kočiji z vleko severnih jelenov, plezanje po zaledenelih slapovih z vodičem, turno smučanje z vodičem...;
 - *animacija poleti*: obisk kmetije in kmečko kosilo, predstavitev priprave narodnih jedi, šola jahanja, organizirani pohodi po bližnji okolici, organizirano kolesarjenje po okolici, planinsko vodenje, igre z žogo...
2. V osnutku Regionalnega razvojnega programa občine Kranjska Gora so predvidene naslednje naložbe v turistično infrastrukturo:
 - *obnova in posodobitev žičniške infrastrukture*:
 - poligon Podkoren; nosilec projekta so RTC Žičnice d. d. Kranjska Gora, naložba je ocenjena na 35.000.000 SIT letos (2002) in ravno toliko naslednje leto
 - smučarski center Rateče – »Macesnovec« - vanj bo denar naložil Smučarski center Rateče d.o.o.,
 - *igrišče za golf*; nosilec projekta je Golf klub Kranjska Gora, investitorji so zasebni, vrednost projekta 1,25 milijonov EUR,

- *enotni usmerjevalno – informativni sistem* - vključuje usmerjevalne in informativne table ter ureditev avtobusnih postaj, nosilec projekta je občina Kranjska Gora, investicija je vredna 6.000.000 SIT,
 - *ureditev poti* - za kolesarske poti je občina predvidela letos 20.000.000 SIT, ravno toliko naslednje leto, za tekaške poti je nosilec projekta Lokalna turistična organizacija, ki bo letos namenila 9.500.000 SIT
 - *nadgradnja informacijskega sistema za področje turizma* - vključena so projektna študija, rezervacijski sistem turističnega območja Kranjska Gora, vzpostavitev rezervacijskega sistema in vzdrževanje Lokalnega informacijskega sistema, nosilec projekta je Lokalna turistična organizacija, ki bo zanj odštela 1.880.000 SIT,
 - *modernizacija nastanitvenih objektov, izgradnja novih komercialnih prenočitvenih kapacitet (manjši zasebni hoteli), trisedežnica na Tromejo, drsališče z ledeno dvorano, dograditev večnamenske dvorane oziroma kongresno – prireditvenega centra, ureditev športno – rekreacijskega centra Bezje, izgradnja termalnih rekreacijskih bazenov, ureditev nordijskega centra Planica in nadaljevanje gradnje daljinskih kolesarskih povezav (navezava z občino Jesenice ter s Koroško in Furlanijo)* - je v idejni fazi, leto izvedbe ni znano.
3. Slogan »Turizem smo ljudje« drži kot pribito. Najprej morajo biti vsi turistični delavci in vsi prebivalci naklonjeni turizmu, saj se prav prijaznost ljudi turistom najbolj vtisne v spomin in srce. Turist mora imeti občutek, da je dobrodošel in zaželen. Samo zadovoljen turist se bo še kdaj vrnil v kraj, kjer je preživel počitnice. Če bodo izpolnjena njegova pričakovanja in želje, bo hvalil kraj tudi prijateljem in tako naredil najboljšo reklamo.
- V občini Kranjska Gora ni nobene jezikovne šole. Mislim, da bi bilo potrebno organizirati tečaje nemščine, italijanščine in angleščine za vse turistične delavce. V sodelovanju z občino Trbiž v Italiji je bil organiziran brezplačni tečaj italijanščine za slovenske turistične delavce na Trbižu.
 - Poleg jezikovnih tečajev za turistične delavce, bi bili zelo dobrodošli tudi drugi tečaji iz področja turizma: bonton, komuniciranje s turisti, tekoče informiranje turističnih delavcev o vsem, kar bi turisti želeli vedeti, ko pridejo na počitnice...
 - V osnovni šoli v Kranjski Gori so nedavno uvedli poučevanje nemškega jezika, kar je zelo pohvalno. Ker območje občine Kranjska Gora leži ob meji z Italijo in Avstrijo, se mi zdi smiselno omogočiti tudi učenje italijanskega jezika. Lahko bi se oblikoval razred, kjer bi se učenci učili italijanskega jezika in drugi razred, kjer bi se učenci učili nemškega jezika.
 - Strategija slovenskega turizma pravi, da morajo turistična društva voditi projekt izobraževalne dejavnosti in oblikovanja turistične kulture pri mladih v osnovnih šolah. Primer uspešnega turističnega podmladka najdemo v osnovni šoli Mojstrana. Na državnem tekmovanju Turistične zveze Slovenije »Turizmu pomaga lastna glava« je turistični podmladek iz Mojstrane z raziskovalno nalogo »Od karavanških studencev do Julijane« osvojil zlato priznanje (Skumavc, 2002, str. 8).

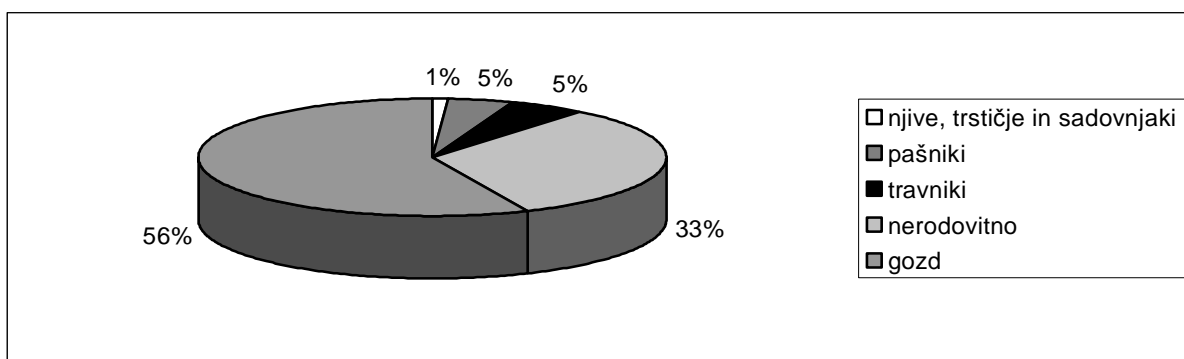
- V Zgornjesavski dolini še nimamo lokalnega turističnega vodnika. Lokalna turistična organizacija bo po sprejetju odloka o turističnih vodičih in vodnikih v občini Kranjska Gora organizirala usposabljanje za lokalne turistične vodnike.
- Po mojem mnenju vsak hotel potrebuje animatorja, ki bi skrbel za goste, za njihovo udobje in informiranost o prireditvah v kraju.

4.6. KMETIJSTVO, PODEŽELJE IN OKOLJE V ZGORNJESAVSKI DOLINI

4.6.1. STANJE NA PODROČJU KMETIJSTVA, PODEŽELJA IN OKOLJA

Občina Kranjska Gora obsega 256,3 km² zemljišč, od tega je približno 83,8 km² nerodovitnih in 172,5 km² kmetijskih površin. Kmetijske površine predstavlja okoli 145 km² gozda, 2,2 km² njiv, 0,35 km² sadovnjakov, 13,2 km² travnikov, 11,7 km² pašnikov in 0,05 km² trstičja.

Slika 5: Struktura zemljišč v občini Kranjska Gora

Vir: Osnutek razvojnega programa občine Kranjska Gora 2002 –2006, 2002, str. 29.

Dejansko stanje na kmetijah je precej drugačno. Velike spremembe so predvsem na področju njiv in pašnikov. Kmetje opuščajo njive, pridelujejo le za domačo porabo. Pašniki in senožeti se zaraščajo, toda po katastru so še vedno kmetijska zemljišča. Najbolj se zaraščajo planine, predvsem oddaljene planine in površine brez mehaniziranega dostopa; po oceni se zarašča kar 40% planin. Planinska paša je subvencionirana s strani države z namenom ohranjanja planin in preprečevanja zaraščanja (Ščavničar, 2002, str. 29).

V Popisu kmetijskih gospodarstev 2000, ki ga je izvajal Statistični urad RS je zapisano, da so družinske kmetije tiste, ki imajo:

- najmanj 1 hektar kmetijskih zemljišč v uporabi (sem štejemo: njive, zelenjavne vrtove, sadovnjake, vinograde, travnike in pašnike, ki jih kmetijska gospodarstva obdelujejo) ali
- najmanj 10 arov kmetijskih zemljišč, 90 arov gozda in 50 arov njiv in vrtov ali

- najmanj 5 arov intenzivnih vinogradov in najmanj 30 arov vseh vinogradov in najmanj 10 arov intenzivnih sadovnjakov ali
- najmanj 30 arov vseh sadovnjakov ali
- najmanj 30 arov vinogradov in sadovnjakov ali
- 1 ali več glav živine.

Tem kriterijem v občini Kranjska Gora zadošča 206 kmetij, ki imajo v lasti 1.442,6 hektarjev zemlje. Povprečna velikost družinskih kmetij glede na površino kmetijskih zemljišč v uporabi znaša 7 hektarjev. Med njimi ima 58 kmetij več kot 10 hektarjev kmetijskih zemljišč v uporabi. Poleg trave in detelje kmetje gojijo krompir, zelenjavo in oves. V hlevih prevladuje govedo in prašiči (Ščavničar, 2002, str. 71).

Triglavski narodni park zavzema več kot polovico ozemlja občine Kranjska Gora, zato mora občina še posebej skrbno varovati okolje. Alpski prostor se ponaša z bogato pestrostjo rastlin in živali, ki zaradi svoje edinstvenosti privabljajo veliko turistov, planincev, pohodnikov in občudovalcev narave ter gora.

4.6.2. SWOT ANALIZA ZA PODROČJE KMETIJSTVA, PODEŽELJA IN OKOLJA

Prednosti:

- državne subvencije za kmetije v hribih;
- možnost trženja in prodaje kmečkih produktov (sir, med, suhe mesnine, ozimnica, volna, izdelki ročnih del, pecivo...) v trgovini Pr' Katr na Dovjem;
- razvoj blagovne znamke »Moje naravno iz doline«;
- urejanje vaških trgov in ohranjanje vaških jeder;
- projekt »Kozolci – naša kulturna dediščina« za ohranjanje kozolcev poteka že več let
- veliko gozdov (les);
- mednarodno sodelovanje: povezava občin v Alpah;
- povezovanje kmetov v razna društva omogočajo skupni nastop (npr. Društvo kmečkih žena in agrarne skupnosti);
- gradnja sekanalizacijski sistem in čistilna naprava.

Slabosti:

- slabi naravni pogoji za kmetovanje;
- dvolastništvo - posledično odpadejo državne subvencije za vzdrževanje in čiščenje pašnikov v Italiji;
- dolgotrajni postopki za registracijo dopolnilnih dejavnosti;
- kmetije so majhne in imajo razdrobljeno zemljo;
- zaraščanje pašnikov, njive se spreminjajo v travnike;
- mladi odhajajo s kmetij;
- slabo zanimanje za ekološko kmetovanje v Zgornjesavski dolini;

- kmetje niso naklonjeni spremembam in registraciji dopolnilnih dejavnosti;
- s prodajo zemlje za počitniške hišice se spreminja podoba podeželja.

Priložnosti:

- ekološke kmetije;
- kmečki turizem;
- razvoj in registracija dopolnilnih dejavnosti;
- prodaja kmečkih produktov in kmečkih izdelkov;
- osnovne šole bi lahko »Šolo v naravi« izvedle na turističnih kmetijah;
- ureditev pohodniških, kolesarskih in jahalnih poti;
- stalno izobraževanje in možnost svetovanja kmetom;
- ureditev botaničnega vrta alpskih cvetlic.

Nevarnosti:

- opuščanje kmetovanja;
- prodaja zemlje za gradnjo počitniških hišic;
- kmetje se ne bodo odločili za registracijo in izvajanje dopolnilnih dejavnosti;

4.6.3. OBLIKOVANJE CILJEV

Slovenska kmetijska politika - katere usmeritve določajo Strategija razvoja slovenskega kmetijstva, Zakon o kmetijstvu, Kmetijska reforma ter program razvoja kmetijstva in podeželja za obdobje 1999-2002, temelji na takoimenovanem "eko-socialnem" osnutku. Kmetijstvu je v njih priznana njegova večnamenskost, kar pomeni, da med njegove naloge poleg pridelave hrane sodijo tudi skrb za kulturno krajino, varovanje okolja in narave, skrb za kulturno dediščino ter ohranjanje poseljenosti in razvoj podeželja.

Za razvoj podeželja so določeni štirje cilji, ki jih je potrebno doseči (Korbar, 2000):

1. posodobitev kmetijstva v smeri učinkovite in okolju prijazne gospodarske dejavnosti, predvsem prek ukrepov na področju izobraževanja in finančne pomoči mladim kmetom;
2. diverzifikacija poslovnih dejavnosti na kmetijah in širše razvoj infrastrukture, potrebne za uveljavljanje turističnih dejavnosti in podporo lokalnemu podjetništvu;
3. omogočiti lokalnemu prebivalstvu boljši servis, kot so npr. telefonski priključki, pošta, trgovine, javni prevozi, preskrba z vodo in energijo in podobno;
4. zaustavitev odseljavanja s podeželja s pomočjo ugodnejših pogojev za odpiranje majhnih podjetij in šolanja lokalne delovne sile.

Poleg kmetijske politike, ki je zelo pomembna za razvoj podeželja v občini Kranjska Gora, predstavljata temeljno izhodišče za trajnostni razvoj podeželja in varstvo okolja Agenda 21 in Alpska konvencija.

Agenda 21 podaja rešitve za boj proti degradaciji prsti, zraka in vode ter za varovanje gozdov in pestrosti rastlinskih in živalskih vrst. Zagovarja spodbujanje tradicionalnih metod kmetijstva, gozdarstva, gospodarjenja s pašnimi površinami in divjimi živalmi, ki vzdržujejo ali povečujejo raznovrstnost (Keating, 1995, str. 36).

Alpska konvencija je poskus, da se na območju Alp doseže zdravo ravnovesje med ekologijo in ekonomijo, med varstvom okolja in gospodarstvom. Alpe bi bilo potrebno gospodarsko okrepiti in okolju prijazno koristiti naravne vire.

Nekateri pomembni cilji Alpske konvencije na področju kmetijstva, podeželja in varstva okolja (Gamma, Bertolosi, 2000, str. 12):

- uveljavljanje znaka kvalitete za domače proizvode;
- zavarovanje območij kmetijskih zemljišč pred spremembami namembnosti za druge dejavnosti;
- podpore za sodelovanje kmetijstva in turizma in spodbujanje okolju prijaznega turizma na podeželju;
- subvencioniranje in usmerjanje kmetijstva;
- posebno vrednotenje območij brez tehničnih naprav (cone miru);
- preprečevanje novogradenj in širjenja smučišč na zavarovanih območjih in ledenikih;
- zavarovanje tipičnih krajinskih predelov;
- omogočanje pogojev za ohranjanje in vzpostavitev naravnega ravnotežja;

Cilji na področju podeželja, kmetijstva in varstva okolja v občini Kranjska Gora:

V skladu z dokumenti, ki so na kratko opisani, sem določila cilje, ki jih bo zasledovala občina Kranjska Gora:

1. razviti turistične kmetije,
2. razviti ekološko kmetijstvo,
3. ohranitev kulturne krajine, biološke raznovrstnosti in naravne ekosisteme.

4.6.4. KAZALCI IN AKTIVNOSTI ZA DOSEGO CILJEV

Kazalci, ki kažejo v kolikšni meri se cilji uresničujejo so:

- število turističnih kmetij
- število ekoloških kmetij
- povečanje števila zaposlenih na turističnih kmetijah
- dohodek od dodatnih dejavnosti na kmetijah
- delež objektov, ki bodo priključeni v kanalizacijsko omrežje
- število urejenih pohodniških, kolesarskih in alpinističnih poti

Aktivnosti za doseg ciljev:

O možnostih razvoja turizma na podeželju minister Franci But pravi: »V Sloveniji je približno 65.000 kmetij. Od tega se jih s kmetijstvom kot dopolnilno dejavnostjo ukvarja približno 30.000, od 15.000 do 18.000 se jih preživlja samo s kmetijstvom. 20.000 kmetij se bo v prihodnje moralo ukvarjati s kakšno dopolnilno dejavnostjo, če bodo hotele preživeti. Po popisu kmetijstva iz leta 2000 se je 8.500 kmetij ukvarjalo z najmanj eno dopolnilno dejavnostjo, od tega približno 800 s turizmom. Cilj države je, da do leta 2010 v sistem koriščenja državnih sredstev vključi 4.000 do 5.000 kmetij. Od teh bi se jih približno 2.000 poleg kmetijstva ukvarjalo še s turizmom, dodatnih 2.000 bi moralo preživeti kot kmetije odprtih vrat (turizem in druge dejavnosti), ostale bi ponujale še nekatere druge storitve. Obiskovalcem podeželja je potrebno ponuditi doživetje kot so naravoslovni dnevi na kmetijah za osnovne šole« (STA, [URL: <http://www.sta.si/vest.php?id=97804>], 25.4.2002).

1. Za razvoj turizma na kmetijah je potrebno:

- omogočiti hitrejšo registracijo dopolnilnih dejavnosti, kajti sedaj je na dovoljenja potrebno čakati več let,
- zagotoviti boljšo obveščenost kmetov glede subvencij,
- zagotoviti svetovanje kmetom in izobraževanje kmetov.

Kmetije v hribih ne morejo biti konkurenčne drugim kmetijam, ki imajo boljše naravne pogoje. Območje je primerno za govedorejo, s poljedelstvom se uspešneje ukvarjajo v manj hribovitih delih Slovenije. Naravne danosti ne omogočajo masovne pridelave žit, mesa, mleka, vrtnin in sadja, zato naj se kmetije osredotočijo na kakovost pridelane hrane.

Zdrava in varna hrana postajata vse bolj pomembni za sodobnega potrošnika, ki se zaveda, da je pri pridelavi hrane vse bolj pomembno tudi varovanje in ohranjanje okolja za prihodnje rodove. Slednje še posebej velja za ekološko kmetovanje. Tako kot drugje v Evropi, se tudi v Sloveniji število kmetij hitro povečuje. Lani je certifikat ekološke proizvodnje pridobilo preko 800 kmetij, letos je v sistem ekološkega kmetovanja že vključenih 1.200 kmetij.

Pri ekološkem kmetovanju mora kmet med drugim upoštevati prepoved uporabe lahko topnih mineralnih gnojil in sintetičnih sredstev, odpornost rastlin izboljševati s pravilnim gnojenjem in izbiranjem odpornejših sort. Pri živinoreji skrbi za ravnovesje med dobro prirejo in dobrim počutjem živali. Ob tem je znano, da ekološko kmetijstvo prinaša manjši pridelek in višje stroške predelave. Poleg potrebne spremembe v načinu razmišljanja na ekološki kmetiji so nujne dodatne investicije v stroje za mehanično zatiranje plevela in prilagoditev hlevov.

Tudi med potrošniki se vse bolj povečuje zanimanje za ekološke pridelke in izdelke. Ti se prodajajo v večjih trgovskih verigah, na ekoloških tržnicah, potrošniki jih lahko kupijo tudi na nekaterih kmetijah. Cena teh pridelkov in izdelkov je višja od običajnih, vendar so potrošniki pripravljeni plačati več (STA, [URL: <http://www.sta.si/vest.php?id=99268>], 3.5.2002).

Zelo dober zgled ekoloških izdelkov so bio siri iz italijanske regije Cansiglio (med Bellunom in Vidmom). Na visoki planoti neokrnjene narave na površini okoli 1.000 hektarjev nastajajo visoko kakovostni siri. Povpraševanje po siru in mleku iz te regije daleč presega ponudbo, mleko je najdražje v vsej Italiji. Zadruga v regiji Cansiglio ima prodajno trgovino, kmetje so obnovili star hlev v restavracijo, kjer strežejo domače biološke proizvode, na voljo so tudi nočitvene zmogljivosti. Združili so ohranitev kmetij, naravnih in kulturnih dobrin, neposredno prodajo izdelkov in turizem (Gamma, 1997, str. 27).

2. Aktivnosti za razvoj ekološkega kmetovanja:

- informirati kmete in jih peljati pogledati, kako že ekološko kmetujejo drugje;
- država sofinancira stroške usposabljanja in preusmeritve, zato je potrebno kmete prepričati o uspešnosti ekološkega kmetovanja;
- ponuditi kmetom pomoč pri prodaji v trgovini Pr´ Katr in tudi v drugih trgovinah;
- nadgradnja občinske blagovne znamke »Moje naravno iz doline«.

Slovenija pokriva manj kot 0,014% zemeljske površine, vendar živi tu več kot 1% vseh znanih živalskih in rastlinskih vrst in več kot dva odstotka vseh kopenakih in sladkovodnih vrst. Tako se Slovenija uvršča med države z največjo biotsko raznovrstnostjo v Evropi in celo na svetu. Razlog za takšno izjemno raznovrstnost je v stiku štirih geografskih regij: alpske, dinarske, sredozemske in panonske. Tu živi prek 3.000 rastlinskih in več kot 50.000 živalskih vrst (Kruszewska, 2001, str. 14).

3. Biološko raznovrstnost je mogoče ohraniti le z ekološkim kmetovanjem, zato je to dejavnost na podeželju potrebno spodbujati.

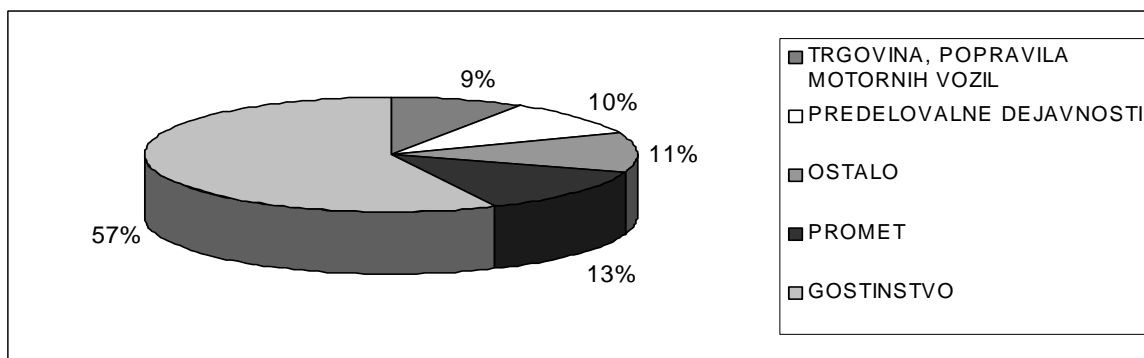
4.7. GOSPODARSTVO IN ČLOVEŠKI VIRI V ZGORNJESAVSKI DOLINI

4.7.1. STANJE NA PODROČJU GOSPODARSTVA IN ČLOVEŠKIH VIROV

Najpomembnejša dejavnost na področju gospodarstva v občini Kranjska Gora je turizem, ki sem ga zaradi obsežnosti opisala posebej. Območje zaradi prevladujoče usmerjenosti v turizem ni primerno za industrijo v velikem obsegu. Torej je mogoč razvoj dejavnosti, ki v večji meri ne spreminja podobe podeželja. Edina industrijska cona, ki je prisotna v tem okolju, je v Mojstrani.

Število obrtnih obratov, ki delujejo v občini Kranjska Gora, je 130, od tega so 104 samostojni podjetniki, ena domača ali umetna obrt, tri družbe z neomejeno odgovornostjo, ena komanditna družba in 21 družb z omejeno odgovornostjo. V Zgornjesavski dolini prevladujejo majhne gospodarske družbe (97%) ostali 3% odpadejo na srednje gospodarske družbe, medtem ko velikih gospodarskih družb ni v tem okolju ni (Statistični letopis RS, 2001).

Slika 5: Delež zaposlenih po dejavnostih v občini Kranjska Gora

Vir: Osnutek razvojnega programa občine Kranjska Gora 2002 –2006, 2002, str. 34.

Največ delovno aktivnega prebivalstva občine Kranjska Gora je bilo leta 1999 zaposlenega v gostinstvu, in sicer 57%, sledi promet s 13%, predelovalne dejavnosti obsegajo 10%, trgovina in popravila motornih vozil dosega 9% in ostalo še nadaljnjih 11% vsega delovno aktivnega prebivalstva v občini.

V občini je 172 študentov, kar je skoraj 32 študentov na 1000 prebivalcev. Leta 1999 je bilo na 1000 prebivalcev 30 študentov. Torej je prisoten pozitiven trend na področju izobraževanja, vendar je delež študentov še vedno manjši kot v celotni Sloveniji, ki je leta 1999 znašal 37 študentov na 1000 prebivalcev.

4.7.2. SWOT ANALIZA ZA PODROČJE GOSPODARSTVA IN ČLOVEŠKIH VIROV

Prednosti:

- bližina Avstrije in Italije (storitve so pri nas cenejše),
- veliko gozdov (les).

Slabosti:

- občani niso dovolj motivirani za podjetništvo,
- na razpolago ni veliko poslovnih prostorov,
- turizem in ohranjanje podobe vasi izključujeta vrsto dejavnosti,
- trend staranja prebivalstva,

- v bližini ni pestre izbire izobraževalnih programov, ostali programi se prepočasi prilagajajo novim razmeram,
- zapleteni zakonski predpisi in predolgo čakanje na registracijo dejavnosti,
- ni primerno opremljenega igrišča za mlade, ki se ukvarjajo z »novejšimi« aktivnostmi (deskanje, rolkanje).

Priložnosti:

- ustanovitev Srednje športne šole v Planici,
- spodbujanje podjetništva,
- mladim in izobraženim omogočiti zaposlitev v občini,
- izgradnja doma za starejše občane.

Nevarnosti:

- odselitev mladih in izobraženih,
- ne bo zagotovljenih prostorov za podjetništvo,
- povečanje brezposelnosti z vstopom v Evropsko unijo v mejnem območju (cariniki, policisti in prodajalci v bivših brezcarinskih prodajalnah).

4.7.3. OBLIKOVANJE CILJEV

Na področju gospodarstva v občini Kranjska Gora je še veliko možnosti, ker je (če izvzamemo turizem) slabo razvito.

1. zagotovitev prostora za gospodarstvo in motiviranje prebivalstva za podjetništvo,
2. izgradnja doma za starejše občane,
3. povečanje števila študentov.

4.7.4. KAZALCI IN AKTIVNOSTI ZA DOSEGO CILJEV

Kazalci, ki kažejo v kolikšni meri se cilji uresničujejo so:

- zagotovljen obseg zemljišč in prostorov - s strani občine - za opravljanje gospodarskih dejavnosti,
- število novih podjetij,
- število študentov na 1000 prebivalcev.

Aktivnosti za dosego ciljev:

1. Občina mora nameniti denar za nakup zemljišč, ki jih bo namenila za gospodarske dejavnosti. Poleg tega mora poskrbeti za hitrejšo opravljanje upravnih postopkov. Projekt »Vse na enem mestu« bosta izvajala Razvojna agencija Zgornje Gorenjske in Pospeševalni center za malo gospodarstvo.

2. Izgradnja doma za starejše občane bo omogočila prijetno bivanje ostarelih v domačem okolju. Ker se delež starejših občanov stalno povečuje in v Domu starejših občanov dr. Franca Bergeljna na Jesenicah primanjkuje prostora, je gradnja v Kranjski Gori povsem primerna. V domu starejših občanov se bodo odprle možnosti za zaposlitev, kar bo v občini Kranjska Gora še posebej dobrodošlo.
3. Mislim, da obstaja določen delež dijakov, ki se po končani srednji šoli ne vpišejo na fakulteto, ker jim starši ne morejo zagotoviti dovolj denarja za študij oziroma bivanje v Ljubljani. Predlagam, da občina nameni nekaj štipendij za dijake, katerih dohodki v družini za malo presegajo vsoto, da bi bili še upravičeni do republiških štipendij.

5. SKLEP

Regionalizacija Slovenije je regulirana z Zakonom o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja iz leta 1999, vendar še ni popolnoma zaživela. Tako je Slovenija še vedno centralizirana, kar veča razlike med razvitostjo prestolnice in ostalih regij. Centralizacija zavira razvoj in povzroča notranja nasprotja.

Razvijanje regionalnih razvojnih programov in realizacija le teh krepi enakomeren razvoj vseh regij. Regionalni razvojni program vključuje sodelovanje strokovnjakov iz različnih področij določene regije, ki prispevajo svoj delež k razvoju.

Občina Kranjska Gora je dobro poznano turistično območje doma in v tujini. Najbolj odmevni sta zimski športni prireditvi: svetovno pokal v alpskem smučanju »Pokal Vitranc« in svetovno prvenstvo v smučarskih skokih in poletih »Planica«. Za povečanje turističnega prometa je potrebno posodobiti hotele, bivanje spremeniti v doživetje - s pomočjo turističnih programov in animacije ter dvigniti izobrazbeno raven turističnih delavcev.

Kmetijstvo in podoba podeželja se bosta ohranila z razvojem ekološkega in kmečkega turizma. Kmečki turizem omogoča razvoj dopolnilnih dejavnosti. Kmetje bodo lahko prodajali: domače pridelke, izdelke domače obrti, pogostili turiste z domačimi jedmi ali nudili prenočišča. Možnosti za dodaten zaslužek je ogromno. Ekološko kmetijstvo zahteva investicije in bolj tradicionalno kmetovanje, kar zahteva dodatno delo in višje stroške. Med potrošniki se zanimanje za ekološke pridelke in izdelke, kljub višji ceni, vztrajno povečuje.

Na področju gospodarstva in človeških virov vidimo, da je kar 57% ljudi zaposlenih v gostinstvu, sledijo promet, predelovalne dejavnosti, trgovina in popravila motornih vozil. Prebivalstvo občine se stara, kar pomeni da bodo imele šole kmalu proste učilnice, občina pa bo bogatejša za dom starejših občanov.

Zaradi razlik v stopnji ekonomske, socialne in prostorske razvitosti med regijami v Sloveniji in negativnih posledic je regionalni razvoj potrebno podpirati ne glede na to, koliko denarja bomo dobili od Evropske unije.

6. LITERATURA:

1. Armstrong Harvey, Taylor Jim: Regional Economics and Policy. 2nd ed. New York: Harvester Wheatsheaf, 1993. 390 str.
2. Čampa Tomaž: Regionalni razvoj Posavja. Diplomsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1999. 41 str.
3. Farič Metka: Nove zamisli regionalnega razvoja kot podlaga za oblikovanje sodobne regionalne politike. Magistrsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1999. 93 str.
4. Gamma Reto, Bertolosi Othmar: Alpska konvencija. Bern: Bundesamt fuer Umwelt, Wald und Landschaft (BUWAL), 2000, 27 str.
5. Glas Miroslav: Koncept strateške razvojne zasnove na lokalni – regionalni ravni. Ljubljana: B.z., 1997. 63 str.
6. Gomboc Klavdija: Odlična zimska sezona. Zgornjesav'c, Kranjska Gora, 2002, št. 2, str. 3
7. Gulič Andrej, Praper Sergeja: Koncept regionalnega prostorskega razvoja Slovenije. Geographica Slovenica, Ljubljana, 2000, 33/II, str. 133 – 172.
8. Kavaš Damjan, Strmšnik Igor, Pečar Janja: Reforma slovenske regionalne politike: oblikovanje slovenske regionalne strukturne politike. Geographica Slovenica, Ljubljana, 2000, 33/II, str. 83 – 129.
9. Keating Michael: Agenda za spremembo : s Srečanja na vrhu : Agenda 21 in drugi sporazumi iz Ria de Janeira v razumljivem jeziku (prevod Roman Šimec). Ljubljana: Umanotera, 1995. 79 str.
10. Korbar Uroš: V Sloveniji izhajamo iz ekosocialnega modela kmetijstva z družinsko kmetijo kot osnovno ekonomsko enoto. Evrobilten, , št. 23, Ljubljana, 2000.
11. Kovač Bogomir: Strategija slovenskega turizma 2001 – 2006. (URL: <http://www.aamm.si/MMGT/Strategija/strategija.htm>), 16.4.2002.
12. Kruszewska Iza: Slovenija – območje brez gensko spremenjenih organizmov (GSO). Ljubljana: Umanotera, 2001. 69 str.
13. Kukar Stanka: Vloga države v spodbujanju skladnejšega regionalnega razvoja. Ljubljana: Inštitut za ekonomska raziskovanja, 1993. 45 str.
14. Kukar Stanka: Regionalne dimenzije prehoda iz socialističnega v tržno gospodarstvo in regionalna politika Slovenije. Slovenska ekonomska revija, Ljubljana, 45 (1994), 1 – 3, str. 80 – 94.
15. Maier Gunther, Tödling Franz: Regional und Stadtökonomik. Wien: Springer- Verlag, 1997. 199 str.
16. Malnič David: Sedanje in bodoče regionalne (ekonomskoprostorske) opredelitve Slovenije. IB revija, Ljubljana, XXIX (1995), 11/12, str. 39 – 47.
17. Nuždič Nevena: Animacija v turizmu kot priložnost za razvoj in obogatitev turistične ponudbe. Diplomsko delo. Portorož: Turistica – Visoka šola za turizem, 2000. 63 str.
18. Pečar Janja, Farič Metka: Regionalni vidiki razvoja Slovenije s poudarkom na finančnih rezultatih poslovanja gospodarskih družb v letu 1999. Ljubljana: ZMAR, 2001. 151 str.

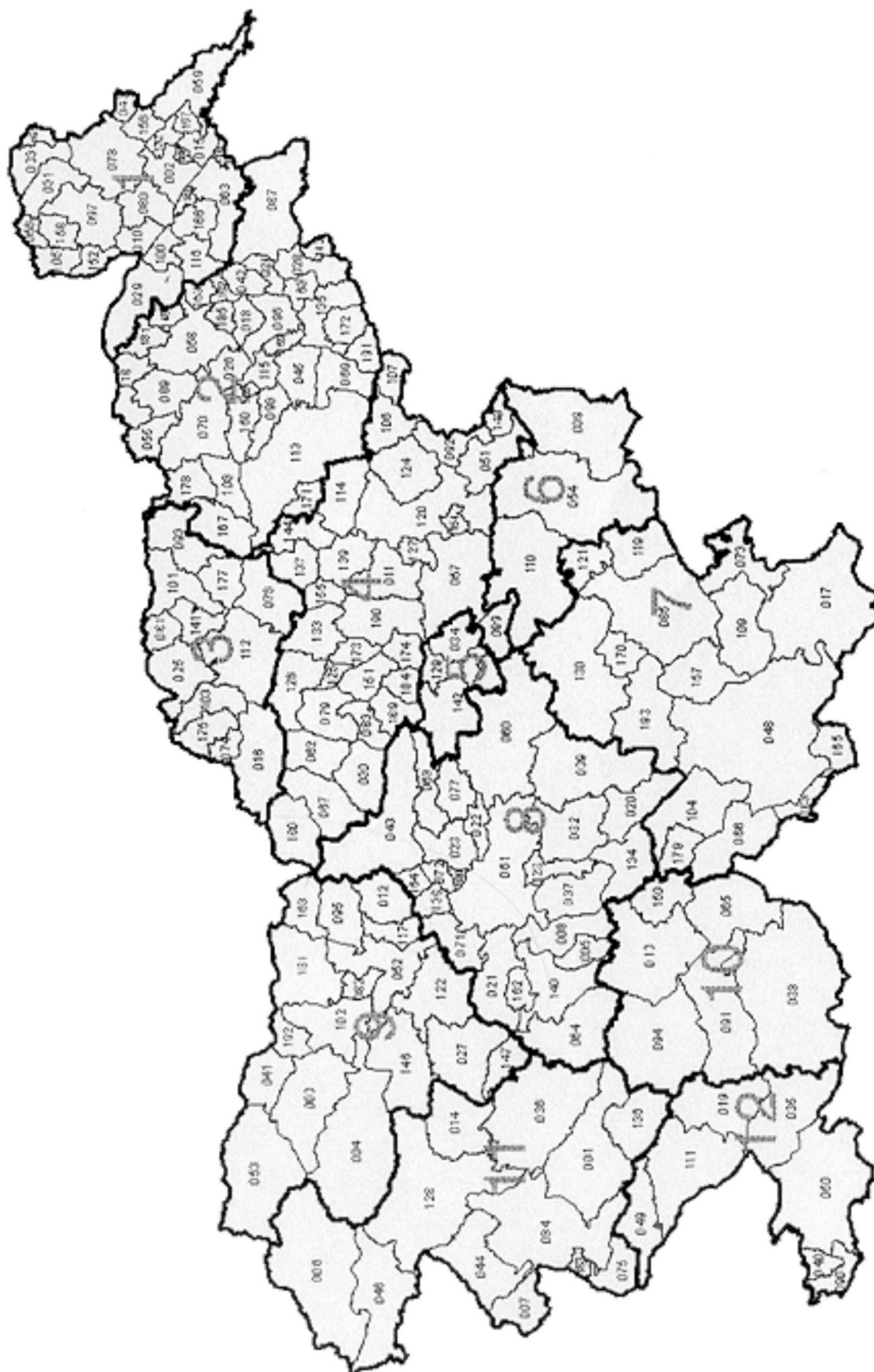
19. Pristolič Tatjana: Še vedno brez kompasa. *Tednik Mladina*, Ljubljana, 4.9.2000.
20. Radič Darja: Predlog modela organiziranosti turizma v turistični destinaciji Kranjska Gora. Magistrsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2000. 89 str.
21. Senjur Marjan: *Gospodarska rast in razvojna ekonomika*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1993. 537 str.
22. Skumavc Tanja: Zlato priznanje na regijskem tekmovanju. *Zgornjesav'c*, Kranjska Gora, 2002, 4, str. 8.
23. Ščavničar Stevo, Silič Vesna: *Osnutek razvojnega programa občine Kranjska Gora 2002 – 2006*. Kranjska Gora: Razvojna agencija Zgornje Gorenjske, 2002. 103 str.

7. VIRI:

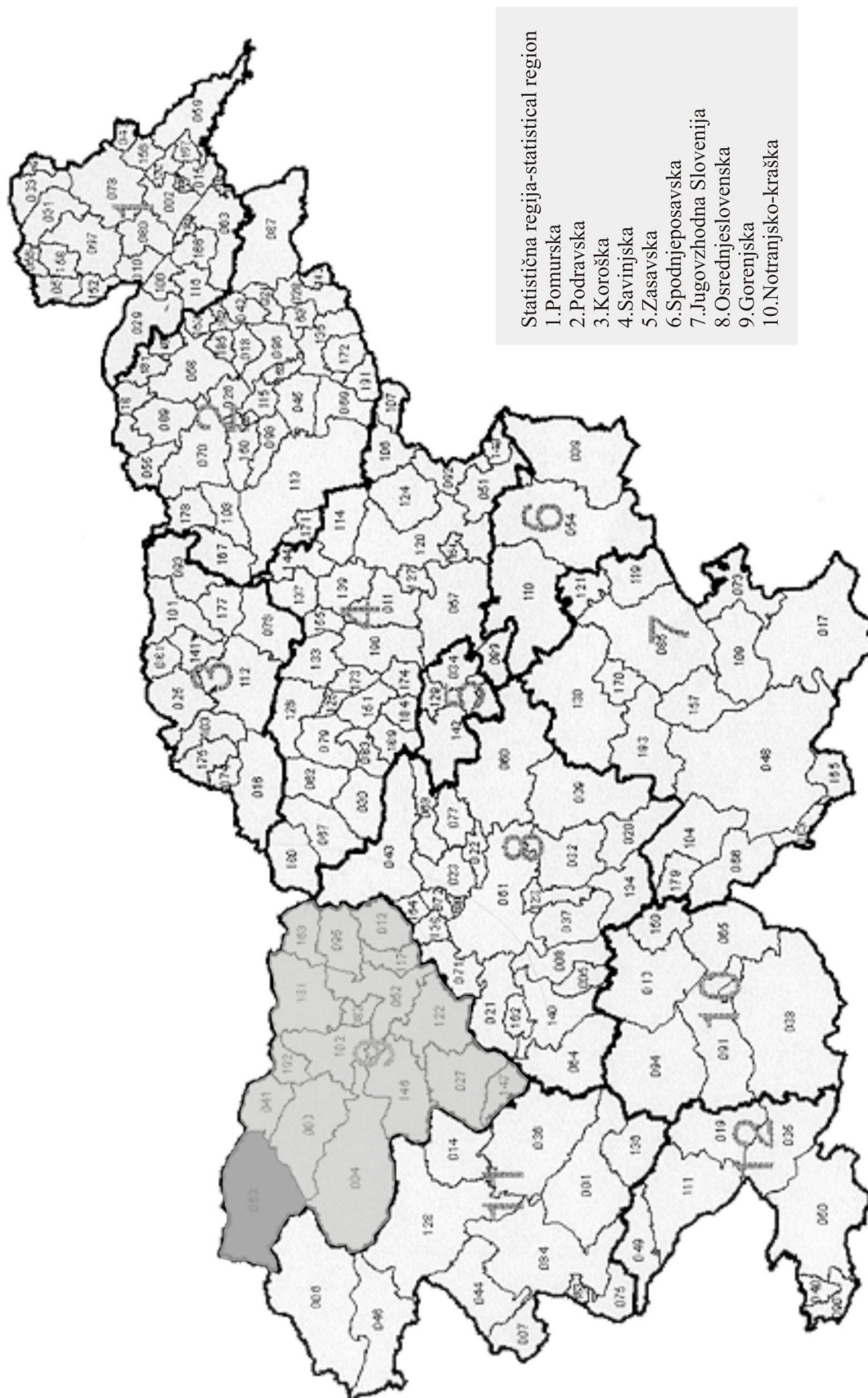
1. Hren Alenka, Lužar Dušanka: *Uvodno usposabljanje lokalne razvojne skupine: Gospodarska in prostorska regeneracija Jesenic, 2. faza.*, 2000.
2. *Interno gradivo Občine Kranjska Gora*, 2001.
3. *Interno gradivo Zavoda za promocijo in razvoj turizma občine Kranjska Gora*, 2001.
4. Navodilo o minimalni obvezni vsebini in metodologiji priprave ter načinu spremljanja in vrednotenja regionalnega razvojnega programa (Uradni list RS, št. 52/00).
5. Občina Kranjska Gora. [URL: <http://www.kranjska-gora.si/index-s.html>], Občina Kranjska Gora, 1.3.2002.
6. Osebna izkaznica občine Kranjska Gora. [URL: http://www.breg.si/kg/si_page1_f.htm], Občina Kranjska Gora, 1.3.2002.
7. *Popis kmetijskih gospodarstev Republike Slovenije 2000*. Ljubljana: Zavod RS za statistiko, 2000.
8. Slovenska tiskovna agencija: Turizem na podeželju je pomemben del slovenskega turizma in kmetijstva. [URL: <http://www.sta.si/vest.php?id=97804>], STA, 25.4.2002.
9. Slovenska tiskovna agencija: Število ekoloških kmetij v Sloveniji se vztrajno povečuje. [URL: <http://www.sta.si/vest.php?id=99268>], STA, 3.5.2002.
10. *Statistični letopis Republike Slovenije 2000*. Ljubljana: Zavod RS za statistiko, 2000. 687 str.
11. *Statistični letopis Republike Slovenije 2001*. Ljubljana: Zavod RS za statistiko, 2001. 655 str.
12. *Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega programa* (Uradni list RS, št. 60/99)

PRILOGE

PRILOGA 1: Republika Slovenija

PRILOGA 2: Statistične regije RS – Gorenjska in občina Kranjska Gora

PRILOGA 3: Občina Kranjska Gora

